

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma / kasvatus- ja perhetyö

Heidi Stam

”KYLLÄHÄN SIINÄ PAISTAA SE VÄLITTÄMINEN...”

– KASVATUSKUMPPANUUDEN TOTEUTUMINEN KASVATTAJIEN JA
VANHEMPIEN NÄKÖKULMASTA ANJALAN PÄIVÄKODISSA

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

STAM, HEIDI

”Kyllähän siinä paistaa se välittäminen...”

– Kasvatuskumppanuuden toteutuminen kasvattajien ja vanhempien näkökulmasta Anjalan päiväkodissa

Opinnäytetyö

63 sivua + 6 liitesivua

Työn ohjaaja

Lehtori Merja Hautalainen

Toimeksiantaja

Kouvolan kaupunki

Marraskuu 2012

Avainsanat

kasvatuskumppanuus, kasvattaja, vanhemmuuden tukeminen, varhaiskasvatus, työmenetelmä, kasvatuskeskustelut

Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia Anjalan päiväkodissa toteutuvaa kasvatuskumppanuutta. Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda näkyväksi jo olemassa olevia kasvatuskumppanuutta tukevia menetelmiä ja vahvistaa niiden merkityksiä. Tutkimuksesta saadun tiedon avulla Anjalan päivähoito voi kehittää toimintatapojaan sekä syventää päivähoidossa tapahtuvaa kasvatuskumppanuutta.

Opinnäytetyön teoreettinen tausta käsittelee kasvatuskumppanuutta päivähoidossa, sen keskeisiä periaatteita, kasvatuskumppanuutta tukevia menetelmiä, vanhemmuuden tukemista sekä vanhempien osallisuutta. Opinnäytetyön empiirisessä osuudessa kuvataan opinnäytetyöprosessia sekä tutkimuksen etenemistä ja sen toteuttamista. Tutkimusaineiston keruu suoritettiin kvalitatiivisena yksilöllisten teemahaastattelujen avulla. Tutkimukseen haastateltiin kolmea lastentarhanopettajaa ja kolmea vanhempaa. Haastatteluotokset olivat kaikista kolmesta Anjalan päiväkodin toimipisteistä. Tutkimuksessa kasvatuskumppanuuden tutkiminen suunnattiin 3 – 6-vuotiaiden lasten perheisiin ja varhaiskasvatukseen.

Vanhempien kokemukset kasvatuskumppanuuden toteutumisesta ovat olleet kokonaisvaltaisesti myönteisiä. Tyytyväisyys yhteistyöhön heijastuu kaikille kasvatuskumppanuuden osa-alueille. Kasvattajat työskentelevät kasvatuskumppanuuden tavoitteen mukaisesti, ja heillä on käytössään kasvatuskumppanuutta tukevia työmenetelmiä. Kasvattajien ja vanhempien kokemukset kasvatusyhteistyön toteutumisesta ovat samansuuntaisia. Kasvatuskumppanuuden kehittämissuhteudet eivät näyttäyty puutteina, vaan niitä kehittämällä kasvatuskumppanuutta voidaan syventää entisestään.

ABSTRACT

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

University of Applied Sciences

Social Care

STAM, HEIDI

“Kyllähän siinä paistaa se välittäminen...”

– Upbringing Partnership from the Educators’ and
Parents’ View Point in the Kindergarten of Anjala

Bachelor’s Thesis

63 pages + 6 pages of appendices

Supervisor

Merja Hautalainen, Senior Lecturer

Commissioned by

The City of Kouvola

November 2012

Keywords

upbringing partnership, educator, support of parenthood,
early childhood education, working practice, educational
discussion

The purpose of this study was to investigate upbringing partnership in the kindergarten of Anjala. The objective of the study was bringing out existing methods that support upbringing partnership and confirm its meaning. Findings of the study can help the kindergarten of Anjala to develop their courses of action and deepen upbringing partnership in the day care.

The theoretical part outlines upbringing partnership in the day care, its main principles, methods that support upbringing partnership, encouragement and participation of parents. In the empirical part the study and its progression has been described. This is a qualitative study, in which the data was collected by individual themed interviews. Three kindergarten teachers and three parents were interviewed, and the results included all three offices in the kindergarten of Anjala. Investigation of upbringing partnership was directed to children aged three to six, to their families as well as to early childhood education.

According to the study, parents’ experiences of upbringing partnership have been positive. Satisfaction of cooperation reflects to all sectors in upbringing partnership. Educators work according to the aim of upbringing partnership and they have working practices in use that support it. Experiences of upbringing among educators and parents are parallel. Development suggestions of upbringing partnership are not shown as defects but by developing them upbringing partnership can be further deepened.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	TUTKIMUSYMPÄRISTÖNÄ ANJALAN PÄIVÄKOTI	7
3	KASVATUSKUMPPANUUS	8
	3.1 Päivähoitolaki kasvatuskumppanuuden taustalla	8
	3.2 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa	8
	3.3 Varhaiskasvatuksen tavoitteet kasvatuskumppanuudelle	9
	3.4 Varhaiskasvatus kasvatuskumppanuuden toimintaympäristönä	11
4	KASVATUSKUMPPANUUDEN RAKENTUMINEN	13
	4.1 Kasvatuskumppanuuden keskeiset periaatteet	13
	4.2 Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä	14
	4.3 Kasvatusvuorovaikutus ammatillisena työnä	16
	4.4 Vanhemmuuden tukeminen	17
	4.5 Vanhempien osallisuus	19
	4.6 Kasvatuskumppanuuden merkitys erityisen tuen tarpeissa	22
	4.7 Kasvatuskumppanuuden merkitys alle 3-vuotiaiden lasten päivähoidossa	23
5	MENETELMÄT KASVATUSKUMPPANUUDEN TUKENA	24
	5.1 Päivähoidon aloittaminen on kasvatuskumppanuuden alku	24
	5.2 Kasvatuskumppanuus arjen kohtaamisissa	26
	5.3 Kasvatuskeskustelut	27
	5.4 Vastuukasvattaja	29
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	30
	6.1 Tutkimuskysymykset	30
	6.2 Tutkimusmenetelmät	31
	6.2.1 Aineiston keruu	33
	6.2.2 Aineiston analysointimenetelmä	36
	6.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	36

6.4 Tutkimuksen kulku ja opinnäytetyöprosessi	38
7 TUTKIMUSTULOKSET	39
7.1 Haastattelujen tutkimustulokset kasvattajien näkökulmasta	39
7.1.1 Kasvatuskumppanuuden käytännöt näkyviksi	39
7.1.2 Työmenetelmien merkitysten vahvistaminen	43
7.1.3 Kasvattajien kehittämissuhteet	46
7.2 Haastattelujen tutkimustulokset vanhempien näkökulmasta	48
7.2.1 Kasvatuskumppanuuden merkitys	49
7.2.2 Kasvatuskumppanuuden käytännöt	51
7.2.3 Vanhempien kehittämissuhteet	54
7.3 Yhteenveto ja vertaaminen aiempiin tutkimuksiin	55
8 POHDINTA	59
LÄHTEET	61
LIITTEET	
Liite 1. Tutkimuslupa	
Liite 2. Saatekirje vanhemmille	
Liite 3. Haastattelurunko kasvattajille	
Liite 4. Haastattelurunko vanhemmille	

1 JOHDANTO

Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan varhaiskasvattajien ja lapsen vanhempien välisiä kasvatusyhteistyötä, jota toteutetaan lapsen kasvun ja kehityksen parhaaksi. Valta-kunnallisessa varhaiskasvatuksen perusteissa sekä varhaiskasvatussuunnitelmissa asetetaan tavoitteet sekä velvoitteet kasvatuskumppanuuden toteutumiselle. Kasvatuskumppanuus on tärkeä osa laadukasta päivähoitoa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31 – 32.) Opinnäytetyössäni perehdyn kasvatuskumppanuuden rakentamiseen sekä kumppanuutta tukeviin menetelmiin ja käytäntöihin.

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Anjalan päiväkodissa toteutuvaa kasvatuskumppanuutta. Tutkimuksessa tutkitaan Anjalan päiväkodissa käytössä olevia kasvatuskumppanuutta tukevia työmenetelmiä ja niiden merkityksiä. Tutkittu tieto kasvatuskumppanuuden toteutumisesta voi vahvistaa menetelmien merkityksiä tai sen avulla Anjalan päiväkotia voi kehittää päivähoitoa yhä enemmän kasvatuskumppanuutta syventäväksi. Tutkimuksesta saatu tieto toimii työn kehittämisen lähtökohtana.

Opinnäytetyön teoreettisessa taustassa käsittelen kasvatuskumppanuutta ja sitä ohjavia periaatteita. Kuvaan kasvatuskumppanuuden taustalla vaikuttavia ohjeistuksia ja perusteita. Kasvatuskumppanuuden merkittäviksi osa-alueiksi nousevat vuorovaikutusosaaminen, vanhemmuuden tukeminen ja vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoriaosuuden toisessa osassa käsittelen kasvatuskumppanuutta tukevia työmenetelmiä, jotka löytyvät arjen kohtaamisista, aloituskeskusteluista, kasvatuskeskusteluista sekä vastuukasvattajuudesta.

Opinnäytetyön empiirisessä osuudessa kuvaan opinnäytetyöprosessin etenemistä, sen taustalla vaikuttavaa teoriaviitekehystä laadullisesta tutkimuksesta sekä tutkimuksen toteuttamista. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena yksilöllisten teemahaastattelujen avulla. Tutkimukseen haastattelin kolmea lastentarhanopettajaa ja kolmea vanhempaa. Haastatteluotokset olivat kaikista kolmesta Anjalan päiväkodin toimipisteistä. Kasvatuskumppanuuden tutkiminen rajattiin koskemaan 3 – 6-vuotiaiden lasten perheitä ja heidän varhaiskasvatustaan. Opinnäytetyön tutkimusosassa käsittelen tutkimustuloksia ja johtopäätöksiä kasvattajien sekä vanhempien näkökulmista.

Tutkimuksen toteuttamisen ajankohtana Anjalan päiväkodissa oli toimintakauden teemana vanhemmuuden tukeminen. Vanhemmuuden tukemiseen työotteena kiinnitet-

tiin kasvattajayhteisössä erityistä huomiota ja sen toteutuminen oli asetettu varhaiskasvatustyön tavoitteeksi. Vanhemmuuden tukeminen kuuluu tärkeänä osana kasvatuskumppanuuteen. Tutkimukseni on tarkoitus tukea kasvattajayhteisön asettamaa tavoitetta ja näkökulman painotusta.

Kasvatuskumppanuus on varhaiskasvatuksen ydintä, ja sen merkitys on noussut esille lastentarhanopettajan ammattiosaamisessa. Yhteiskunnassamme perheet ovat yhä monimuotoisempia ja perhe-elämälle on asetettu monenlaisia haasteita. Kasvatuskumppanuudella on entistä merkityksellisempi rooli lapsiperheiden hyvinvoinnin turvaajana sekä lapsen kotikasvatuksen tukena. (Liimola 2012.) Opinnäytetyön aiheen valintaan vaikuttivat kiinnostukseni varhaiskasvatustyötä kohtaan sekä työtehtäväni lastentarhanopettajana. Kasvatuskumppanuuden tutkiminen tuo tiedollisten tutkimustulosten lisäksi itselleni syvempää ammatillista ymmärrystä.

2 TUTKIMUSYMPÄRISTÖNÄ ANJALAN PÄIVÄKOTI

Anjalan päiväkotij sijaitsee Anjalan taajamassa Kouvolan kaupungissa. Anjalan päiväkotij tarjoaa Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspalveluja lapsiperheille. Varhaiskasvatus kuuluu Kouvolan kaupungin organisaatiossa sivistyksen toimialaan ja sen varhaiskasvatuspäällikkönä toimii Helena Kuusisto. Kouvolan kunnan alue on jaettu kolmeen varhaiskasvatuksen palvelualueeseen, joita ovat pohjoinen-, keskinen-, ja eteläinen palvelualue. Anjalan päiväkotij sijaitsee eteläisellä palvelualueella ja päiväkodin johtajana toimii Marja-Leena Nummela. (Varhaiskasvatuksen palvelualueet 2010.)

Anjalan päiväkodin toiminta järjestetään kolmessa eri talossa, jotka sijaitsevat saman tien varrella lähellä toisiaan. Vaniljatalossa toimii esiopetusryhmä ja Tuulenpesään kuuluvat 3 – 4-vuotiaat lapset. Punaisella tuvalla toimii viisivuotiaiden Tuhisijoiden ryhmä sekä kaikista pienimpien lasten Tahmatassut-ryhmä, johon kuuluvat 0 – 3-vuotiaat lapset. Hallinnollisessa yhteydessä Anjalan päiväkodin kanssa toimii Korvenkylän koulun ryhmäperhepäiväkotij, joka on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle. (Anjalan päiväkotij 2012.)

Anjalan päiväkodin toiminta-ajatuksen mukaisesti varhaiskasvatuksessa hoidetaan, kasvatetaan ja opetetaan lapsia yhteistyössä vanhempien kanssa lasten tarpeet yksilöllisesti huomioiden. Anjalan päiväkotij haluaa tarjota lapsille turvallisen toiminta- ja

oppimisympäristön, jossa yhdessä opetellaan ottamaan vastuu omista teoista sekä huomioimaan toiset ihmiset. Ammattitaitoinen ja osaava henkilökunta luovat turvallisen oppimis- ja kasvu ympäristön. (Anjalan päiväkotiki 2012.)

Anjalan päiväkotiki on sijainniltaan luonnonläheisellä ja historiallisesti merkittäväällä alueella. Tämän ansiosta toiminnassa hyödynnetään läheistä luontoa ja liikuntamahdollisuuksia. Kasvatusympäristöön kuuluvat Kirkkovuoren vehreä ympäristö, Anjalan kartanon alueet, läheinen urheilukenttä, Anjalan kirkko sekä läheisen palvelutalo Anjalakodin ”Mummola”. (Anjalan päiväkotiki 2012.)

3 KASVATUSKUMPPANUUS

3.1 Päivähoitolaki kasvatuskumppanuuden taustalla

Laki lasten päivähoitosta (19.1.1973/36) määrittelee päivähoiton tavoitteeksi tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhteistyössä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoitolain mukaan päivähoiton tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset sekä lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä suotuista kasvu ympäristö lapsen lähtökohdat huomioon ottaen.

Päivähoitossa olevan lapsen yksilöllisten tarpeiden ja iän mukaisesti päivähoiton tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Päivähoiton tulee myös tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä sekä uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa päivähoiton on lain mukaisesti kunnioitettava lapsen vanhempien tai huoltajan uskonnollista vakaumusta. Päivähoiton tulee tukea lapsen kasvua yhteisvastuuseen, rauhaan sekä elinympäristön vaalimiseen. (Laki lasten päivähoitosta 19.1.1973/36.) Tämä päivähoitolaki asettaa kasvatuskumppanuuden toteutumiseksi selkeän velvoitteen. Päivähoitolaki kasvatuskumppanuuden taustalla asettaa raamit jokaiselle varhaiskasvatustyksikölle toteuttaa ja syventää yhteistyötä perheiden kanssa.

3.2 Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa

Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa vanhempien ja kasvatushenkilöstön tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimi-

sen prosessien tukemisessa. Kasvatuskumppanuus edellyttää keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja molemmin puolista kunnioittamista. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu ja oikeus lapsen kasvatuksesta sekä oman lapsensa ainutlaatuinen tuntemus. Varhaiskasvattajilla on koulutuksensa antama ammatillinen näkökulma ja osaaminen sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön rakentumisesta ja toteutumisesta. Vanhempien ja kasvattajien tietämys lapsesta sekä yhteneväinen näkemys lapsen parhaasta luovat yhdessä parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31 – 32.)

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaa varhaiskasvatussyksiköissä tehtävää kasvatustyötä ja asettaa pohjan yksiköiden tai kuntien omille varhaiskasvatussuunnitelmille. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa todetaan, että kasvatuskumppanuuden lähtökohtana ovat lapsen tarpeet, jolloin varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaa lapsen edun ja oikeuksien toteuttaminen. Kasvatuskumppanuuden kannalta on tärkeää keskustella avoimesti vanhempien kanssa yhteistyötä ohjaavista arvoista, näkemyksistä ja vastuista sekä käydä kasvattajayhteisön kesken ammatillisia pedagogisia keskusteluja näistä kasvatuskumppanuuteen liittyvistä aiheista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31 - 32.)

Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana on vanhempien ja kasvatushenkilöstön myönteinen asennoituminen yhteiseen kasvatustehtävään sekä sen konkreettinen organisointi ja sopiminen molemmille osapuolille sopivalla tavalla. Varhaiskasvattajilla on ensisijainen ammatillinen vastuu sisällyttää kasvatuskumppanuus perhekohtaisesti päivähoiton alusta saakka luonnollisena osana lapsen varhaiskasvatusta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa linjataan, että perheille järjestetään mahdollisuus kasvatustalouksien keskusteluihin. Lapsen henkilökohtaisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitetaan yhdessä vanhempien kanssa yhteistyön toimintatavoista. Kasvatuskumppanuuden yhtenä tavoitteena on myös järjestää perheille mahdollisuus keskusteluun muiden perheiden ja koko kasvatushenkilöstön kanssa, jolloin päivähoito pyrkii edistämään myös vanhempien keskinäisen yhteistyön muotoja. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31 – 32.)

3.3 Varhaiskasvatuksen tavoitteet kasvatuskumppanuudelle

Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspalveluiden laatimassa esitteessä *Varhaiskasvatuksen asiakasperheille* lapsen parhaaksi tehtävä kasvatusyhteistyö nostetaan tärkeäksi

toimintaa ohjaavaksi päämääräksi. Kasvatusyhteistyöllä tarkoitetaan tässä opinnäyte-työssä kasvatuskumppanuutta. Esite jaetaan jokaiselle päivähoitopalveluja käyttävälle perheelle. Yhteiset käytännöt ja sujuvat arjen toiminnot ovat yhteistyön kannalta tärkeitä ja sen vuoksi on tärkeää, että jokaiselle perheelle välittyy tieto ja ohjeistukset. Esitteessä kerrotaan, että lapselle on tärkeää kokea, että vanhemmat voivat luottaa päivähoitopaikan henkilökuntaan. Yhteistyön ja sen kautta syntyneen kasvatuskumppanuuden kautta lapsi voi kokea, että hänelle tärkeät aikuiset toimivat yhdessä hänen parhaakseen. Kasvatuskumppanuutta ohjaavia arvoja Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksessa ovat kunnioitus, luottamuksellisuus sekä tasavertaisuus. (Varhaiskasvatuksen asiakasperheille – esite 2011.)

Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuksessa toimivalla henkilöstöllä on koulutuksen antama ammatillinen osaaminen sekä vastuu tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta. Päivähoito arvostaa vanhemmilta tulevaa rakentavaa palautetta, sillä se on arvokasta toiminnan ja työn kehittämiseksi sekä arvioinnille. Päivähoidossa painotetaan, että vanhemmat ovat omien lastensa parhaita asiantuntijoita ja tätä arvokasta tunnesidettä arvostetaan. Vanhempien tieto ja oman lapsen tuntemus on merkityksellistä jakaa kasvatushenkilöstön kesken, sillä se on tärkeää lapsen viihtymisen, kasvamisen ja oppimisen kannalta. Vanhemmilla on aina ensisijainen oikeus ja vastuu lapsen kasvatuksesta. (Varhaiskasvatuksen asiakasperheille – esite 2011.)

Kasvatuskumppanuutta tarvitaan myös silloin, kun lapsen kehityksestä ja kasvun turvaamisesta nousee huoli. Päivähoidon henkilöstöllä on velvollisuus puuttua perheen tilanteeseen, jos he ovat huolissaan lapsen hyvinvoinnista ja turvallisuudesta. Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ilmoitusvelvollisuus lastensuojeluviranomaisille, mutta huoli otetaan aina ensin perheen kanssa puheeksi. Tarkoituksena on löytää apua ja tukea perheelle sekä suojata lapsen kehitystä vahvassa yhteistyössä lastensuojelun, perheen ja varhaiskasvatuksen kesken. (Varhaiskasvatuksen asiakasperheille – esite 2001.)

Anjalan päivähoiton esiopetussuunnitelmassa on asetettu tavoitteet yhteistyölle sekä kasvatuskumppanuudelle. Tavoitteet ovat merkittyinä esiopetussuunnitelmaan, mutta ne noudattavat yhtenäistä linjaa koko päivähoiton varhaiskasvatussuunnitelman kanssa. Esiopetussuunnitelmassa painotetaan vanhemman ensisijaista lapsen tuntemusta sekä vastuuta lapsen kasvatuksesta, jota päivähoiton henkilökunta on sitoutunut tu-

kemaan. Kasvatuskumppanuuden tärkeimmäksi arvoksi nimetään luottamuksellisuus. Kumppanuutta edistäviä menetelmiä Anjalan päivähoidossa ovat tutustumiskäynnit, vastuukasvattajan nimeäminen, sekä henkilökohtaiset oppimisen tavoitteet, jotka kirjataan esiopetussuunnitelmaan LEOPS-keskustelujen yhteydessä tai lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Anjalan päiväkodin esiopetussuunnitelma 2012, 19.)

Perheiden yhteisiä kokoontumisia järjestetään vanhempainiltojen, juhlatapahtumien sekä kausitapahtumien merkeissä. Hyvän yhteistyön ja arjen sujumisen kannalta puhelinkontaktit, reissuvihkot ja erilaisten tiedotteiden kulku ovat tärkeitä. Vanhemmille tiedotetaan myös vanhempainyhdistys Ampparin toiminnasta, jossa vanhemmilla on mahdollisuus kokoontua yhdessä pohtimaan varhaiskasvatuksen aiheita. Vanhempainyhdistyksen myötä vanhempia aktivoidaan liittymään päiväkodin toimintaan ja osaltaan edistämään yhteisöllisyyttä Anjalassa. (Anjalan päiväkodin esiopetussuunnitelma 2012, 19.)

Anjalan päivähoidossa toteutuvalla kasvatusyhteistyöllä on kasvattajayhteisössä linjattu toimintaa ohjaavat periaatteet, jotka on kirjattu toimintasuunnitelmaan kaudelle 2012 – 2013. Edellä mainittujen menetelmien lisäksi kumppanuuden toteutumisessa painotetaan arjen kohtaamisten merkitystä lapsen tuonti- ja hakutilanteissa, vanhemman aitoa kohtaamista ja kuuntelemista, vanhemman sekä hänen tunnekokemusten kunnioittamista, lapsen päivittäisten kokemusten jakamista sekä arjessa pysähtymistä kumppanuuden rakentamiseksi. Kasvattajayhteisön keskinäistä kasvatuskumppanuutta ohjaa yhteinen vuorovaikutussopimus. (Toimintasuunnitelma 2012 – 2013, 2.)

3.4 Varhaiskasvatus kasvatuskumppanuuden toimintaympäristönä

Varhaiskasvatus tarkoittaa suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoinen leikki on keskeisessä asemassa. Varhaiskasvatusta toteutetaan pienten lasten elämänpiirissä ja sen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen lähtökohdaksi on kokonaisvaltainen näkemys lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista ja tarpeista, joka perustuu laaja-alaiseen ja ammatilliseen kasvattajayhteisön tietoon, koulutukseen ja varhaiskasvatuksen pedagogisiin menetelmiin. (Heinämäki 2004, 9; Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 9.)

Varhaiskasvatus koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. Varhaiskasvatuksen lähtökohtana on lasten, vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus sekä kasvatuksellinen kumppanuus. Kasvatusyhteistyön tullee olla kiinteää, jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden. Päivähoito on vallitsevin yhteiskunnan varhaiskasvatuksen toimintaympäristö, johon lukeutuu päiväkotitoiminnan lisäksi myös perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Alle kouluikäisellä lapsella on subjektiivinen oikeus päivähoidon. Yhteiskunnan tehtävänä on luoda kaikille lapsille sosioekonomisista lähtökohdista huolimatta mahdollisuus laadukkaaseen päivähoidon ja varhaiskasvatukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11; Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista 2002, 9 - 16.)

Päivähoidon tavoitteet, arvot ja toimintatavat ovat muovautuneet Suomessa vuosikymmenten aikana. Kasvatuskumppanuus varhaiskasvatuksessa voidaan ymmärtää osana yhteiskunnallista kehityskulkua, jossa yhteiskunnalliset murrokset ovat muuttaneet perheiden ja päivähoidon tehtäviä ja näkökulmia. Kasvatuskumppanuuden muotoutumiseen ovat vaikuttaneet perhe- ja päivähoitopoliittiset uudistukset sekä vallitsevat näkemykset lapsuudesta sekä lapsen tarpeista. Vastakkain ovat olleet muun muassa päiväkotilapsuus ja kotilapsuus. (Kekkonen 2012, 27 – 32.)

Kasvatuskumppanuutta on tietoisesti kehitetty pelkästä yhteistyöstä tavoitteelliseksi kasvatusyhteistyöksi, jossa luodaan yhteiset tavoitteet ja toimintatavat lapsen kasvun ja kehityksen parhaaksi. Tässä kehityslinjassa painotetaan vanhempien aktiivista osallisuutta ja pyritään tasavertaiseen kasvatuskumppanuuteen ilman kasvattajien asiantuntijaroolin korostamista. Tämä on edellyttänyt ja edellyttää tulevaisuudessakin asiantuntijatulkintojen ja vallankäytön kriittistä reflektointia. Nykykäsitys lapsen kehityksen tarpeista korostaa sitä, että lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen tukemiseen tarvitaan niin perheiden kuin varhaiskasvatuksenkin tuntemusta lapsesta. (Kekkonen 2012, 27 – 32.) Kasvatuskumppanuuden kehittämisenä on tärkeä merkitys vanhempien voimaannuttamiselle, ja tulevaisuus näyttää, millaiseksi kasvatuskumppanuus rakentuu vastatakseen yhteiskuntamme tarpeita (Karila 2005, 298).

4 KASVATUSKUMPPANUUDEN RAKENTUMINEN

4.1 Kasvatuskumppanuuden keskeiset periaatteet

Kuunteleminen ja kuulluksi tuleminen ovat kasvatuskumppanuuden keskeisiä periaatteita. Toisen ihmisen kuunteleminen vaatii keskittymistä sekä aitoa läsnäoloa, ja se näyttäytyy empaattisuutena ja rehellisyytenä. Turvallinen ja myönteinen ilmapiiri on kuuntelemisen lähtökohta. Vuoropuhelussa syytteleminen, kritisoiminen ja saarnaaminen aiheuttavat sen, etteivät osapuolet enää kuuntele toisiaan. Ristiriidat ja käänteiset näkemykset tuovat haasteen keskusteluun, sillä avoin ja ymmärtävä keskustelun ilmapiiri on säilytettävä yhteistyön ja vuorovaikutuksen jatkumisen edellytyksenä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32 – 33.)

Kasvatuskumppanuudessa on merkityksellistä, tahdotaanko toista osapuolta kuulla ja ymmärtää. Kuunteleminen ja ymmärrys ovat toisiaan täydentäviä vuorovaikutuksen elementtejä, jotka eivät vaadi ajallisesti enempää resursseja, vaan tahtoa sekä vuorovaikutustaitoja. Päivähoitoon tuonti- ja hakutilanteissa kuuntelemisella ja ymmärtämisellä on erityinen paikkansa. Tuolloin luodaan arjen keskellä hetkiä, jolloin kohdataan, kuunnellaan ja kerrotaan. Kasvattajan kannalta on tärkeää toimia aktiivisessa roolissa suhteessa vanhempaan ja lapseen, kun päivähoitoon jääminen tuottaa haikeita ja ristiriitaisia tunteita. Ymmärtämisen kautta kasvattaja voi toimia sellaisella tavalla, joka on lohduttava ja helpottava niin lapselle kuin aikuisellekin. Pienillä eleillä ja toiminnallaan, kuten juttelulla ja vilkuttamisella, kasvattaja tulee kannatelleeksi lapsen ja vanhemman suhdetta hyväksymällä erohetken vaikeuden ja helpottamalla erotilannetta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 32 – 33.)

Kuuleminen muodostaa perustan dialogisuudelle. Kuuleva kasvatuskumppanuussuhde synnyttää aitoa vuoropuhelua, missä on tilansa kaikkien osapuolten yhtä arvokkaille näkemyksille. Dialogisuuteen kuuluvat kuulemisen ja kunnioituksen periaatteet, jolloin keskusteluun mahtuu myös eri mieltä oleminen, rehellisyys ja suorapuheisuus. Dialogisuus voidaan nähdä taitona ajatella, toimia ja puhua yhdessä. Hyvä keskusteluilmapiiri on merkityksellistä luoda, jotta dialoginen kasvatusilmapiiri voi toteutua. Dialogisuus tarjoaa vuorovaikutuksellisen keinon ratkoa kasvatuksellisia haasteita ja kysymyksiä yhdessä perheen kanssa tasavertaisessa suhteessa, jolloin voidaan ottaa huomioon myös perheen lähtökohdat ja voimavarat. (Kekkonen 2012, 56 – 57.) Dialogisuuteen pyrkiessään kasvattajan on hyvä tunnistaa itsessään omat arvot ja asenteet,

jotta hän voi kohdata perheet kunnioittavassa, kuulevassa ja avoimessa asenneilmapiirissä. Hyvässä dialogissa käytetään selkeää kieltä, jolloin vältetään ammattitermien käyttämistä puheessa. Selkeä puhekieli mahdollistaa sen, että keskustelijat ymmärtävät toisiaan samalla tavalla. (Kaskela & Kekkonen 2006, 38 – 40.)

Kasvatuskumppanuuden yhtenä ohjaavana periaatteena on perhelähtöisyys. Vanhempien asemaa perhelähtöisessä työskentelytavassa voidaan kuvailla käsitteillä kumppanuus sekä valtaistuminen. Perheiden valtaistumisella tarkoitetaan osallisuuden lisäämistä, keskinäistä kunnioitusta ja arvostamista sekä tasavertaisia mahdollisuuksia hoitaa yhteisiä asioita. Perhelähtöisyys merkitsee ammattilaisten vastuullisuutta vanhempia suuntaan sekä lapsen ja perheen kokonaisvaltaista huomioimista. (Määttä 2001, 99 – 101.)

Kunnioitus on tasavertaisen kasvatuskumppanuuden lähtökohta. Kunnioittava suhde syntyy myönteisyydestä, joka puolestaan mahdollistaa avoimen ja rehellisen keskustelun. Kunnioitus ilmenee toisen ihmisen arvostamisena, hyväksymisenä ja se heijastuu vastapuolelle tekojen kautta. Erilaisuuden kohtaaminen voi luoda haasteen kunnioittavan suhteen luomiselle, kuten erilaisten perheiden, perhekulttuurien ja erilaisten arvojen hyväksyminen ja arvostaminen. Kasvatuskumppanuudessa kunnioitus mahdollistaa rakentavan yhteistyön lapsen parhaaksi etenkin tuen tarpeen ilmetessä. Todellisuus, haasteet ja kasvatuskysymykset ovat vanhempana helpompi kohdata silloin, kun voi kunnioittavassa kasvatuskumppanuussuhteessa säilyttää vanhemmuuden kasvot ja kunnioituksen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 36 – 38.)

4.2 Päivähoidon ja kodin jaettu kasvatustehtävä

Koti ja päivähoito ovat ne kaksi ympäristöä, jotka ovat leikki-ikäisen lapsen tärkeimmät oppimisympäristöt. Kasvatuskumppanuudessa nämä kaksi ympäristöä tuodaan lähelle toisiaan. Kasvatuskumppanuudessa kasvattaja asettuu vanhemman rinnalle ilman, että oletetaan vanhemman tarvitsevan erityistä ohjausta ja neuvontaa lapsen kasvatuksessa. Kasvattaja luo kasvatuskumppanuuden ilmapiirissä vanhemmalle kokemuksen siitä, että kasvattajahenkilöstö toimii lasta koskevilla asioilla vanhemman kanssa yhteisymmärryksessä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20 – 21.)

Päivähoidon ja kodin jaetun kasvatustehtävän lähtökohtana on, että vanhemmat ovat vastuussa perhepiirissä lapsen hoidosta ja kasvatuksesta ja varhaiskasvattajat ovat vas-

tuussa siitä ajasta, jonka lapsi viettää päivähoidossa. Lapsen kasvatuksen ja hoitamisen käytännöt ja yhdessä sovitut toimintatavat siirtyvät kuitenkin kasvuympäristöstä toiseen. Varhaiskasvattajat ja vanhemmat jakavat tietojään, näkemystään, osaamistaan ja ymmärrystään lapsen parhaasta hoidosta neuvotellen ja sopien asioista. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20 – 21.)

Luottamuksellisessa kasvatuskumppanuusilmapiirissä kasvattaja tarjoaa vanhemmalle mahdollisuuden eläytyä siihen kokemusmaailmaan, jossa vanhempi ei voinut hoitopäivän aikana olla lapsen mukana kertomalla vanhemmalle päivän aikana kertyneitä lapsen tarinoita, tapahtumia, tunteita ja kokemuksia. Kasvatuskumppanuussuhteessa on tärkeintä, että vanhemman ja kasvattajajenkilöstön välillä vallitsee luottamus ja kunnioitus. Vanhemman tulee voida luottaa, että hoitopäivän aikana lapsen tarpeet tulevat kuulluksi ja vastaanotetuiksi ja että lapsen hoitopäivä on turvallinen. Toisaalta, kasvattajan on hyvä tietää, että vanhempi kunnioittaa sekä luottaa hänen ammattitaitoaan. Vanhempi voi luottavaisin mielin tuntea olonsa huolettomaksi ollessaan erossa lapsestaan, sillä hän tietää lapsen olevan asiantuntevassa hoidossa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20 – 21.)

Ensimmäisten ikävuosien aikana lapsi kehittyy kiintymyssuhteessa tiiviissä vuorovaikutuksessa vanhempansa kanssa. Vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä on edellytyksenä hyvän kiintymyssuhteen kehittymiselle. Kiintyminen lapseen on vanhemmuuteen kasvamisen edellytys. Hoivaava vanhempi kiintyy lapseen ja syntyy turvallinen kiintymyssuhde, jonka avulla lapsi oppii sosiaalisen vuorovaikutuksen ja vastavuoroisuuden taitoja sekä tunne-elämän taitoja. (Lyytinen, Korhonen & Lyytinen 1998, 61 – 62.)

Tämä lapsen ja vanhemman tunnesuhde on ensiarvoisen tärkeä lapselle ja hänen kehitykselleen, jonka vuoksi kasvatuskumppanuuden tavoitteena on vahvistaa vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta. Lapsen ja vanhemman suhteen kannattelu on tärkeä päivähoitajan tehtävä, joka pohjautuu kasvatuskumppanuuden tavoitteisiin. Tämä tehtävä korostuu etenkin alle kolmevuotiaiden lasten päivähoitossa sekä lapsen aloittaessa ensikertaa päivähoitajan. Lapsen ja vanhemman suhteen kannatteluun kasvattaja tarvitsee tietoa lapsen ja vanhemman välisestä vuorovaikutuksesta, jota kasvattaja pyrkii saamaan kasvatuskeskustelujen, aloituskeskustelujen sekä havainnointien kautta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 22 – 23.)

Siirtymätilanteet, ryhmän vaihtaminen sekä päivähoitoon tulo ovat lapselle erokokemuksia vanhemmastaan. Lapsi tarvitsee luottamuksen siitä, että vanhempi palaa takaisin. Ikävän tunteen jakaminen kasvattajan kanssa helpottaa ikävää vanhemmasta. Kasvattaja sitoutuu kasvatuskumppanuuden ilmapiirissä vahvistamaan lapsen ja vanhemman välistä tunnesidettä, ja näin ollen hän auttaa lasta hoitopäivän aikana pitämään hyvällä tavalla vanhempaa mielessä. Vanhempia ajatellaan yhdessä lapsen kanssa, pohditaan päivän kulkua ja jutellaan myönteisessä mielessä kodista ja perheestä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 22 – 23.)

Vanhempien kokemusten aito kuuleminen on keskeistä vanhemman ja lapsen suhteen kannattelussa. Kasvattajalta vaaditaan ammatillista osaamista sensitiiviseen havainnointiin lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksesta. Taitava kasvattaja havainnoi ja tunnistaa myönteiset piirteet lapsi – vanhempi-suhteessa ja pyrkii vahvistamaan niitä. Kasvatuskumppanuuden työote kokonaisuudessaan tukee vanhemman ja lapsen suhteen kannattelua pyrkimyksellään etsiä yhteistä ymmärrystä kasvatuksessa lapsen kehityksen parhaaksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 22 – 23.)

4.3 Kasvatusvuorovaikutus ammatillisena työnä

Kasvatuskumppanuus voidaan nähdä ammatillisena vuorovaikutuksena, asennoitumisena sekä omaksuttuna työotteena. Kasvatuskumppanuuden ammattitaito rakentuu vuorovaikutustaidoista, kasvattajan toiminnasta ja sen ammatillisesta reflektoinnista sekä yhteisen ymmärryksen löytämisestä kasvatusyhteisössä. Kumppanuudessa ammatti-ihmiset ja vanhemmat työskentelevät yhdessä. Kasvatuskumppanuudessa ammattilaisen asiantuntemusta ei häivytetä, vaan huomioidaan se, millä tavoin kasvattaja tuo oman osaamisensa, tietonsa ja ymmärryksensä vanhemman ja lapsen käyttöön. Kumppanuudessa kiinnitetään huomiota siihen, kuinka vanhempi tulee kuulluksi, vastaanotetuksi ja ymmärretyksi lapsensa ainutlaatuisena tuntijana. Kasvattajan ja vanhemman välistä vuorovaikutusta luonnehtii ratkaisukeskeisyys sekä kannattelevuus. Kasvattajalla on tietoisesti arvostava ja myönteisiä vaihtoehtoja hakeva työote suhteessa perheeseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 18 – 19.)

Kumppanuussuhteessa varhaiskasvattaja kykenee tuntemaan empaattisuutta perhettä kohtaan ja hän löytää vanhemman ja lapsen suhteesta myönteisiä samaistumisen kohteita. Kasvattajan tunnevuorovaikutukseen liittyvät niin iloisiin tunteisiin yhtyminen kuin vahvojen tunteiden vastaanottaminen ja hyväksyminen. Kuunteleminen ilman

puolustautumista tai ratkaisujen tarjoamista ei ole ammatillisesti aina helppoa. Kasvattajana on tärkeää hallita tunnevuorovaikutuksen taitoja. (Kaskela & Kekkonen 2006, 29.)

Kasvatuskumppanuuden myönteinen ilmapiiri tarvitsee kasvatusyhteisön mallintamista ja ammatillista vuorovaikutusosaamista. Kasvatusyhteisö ja kollegiaalinen tuki syntyvät tasokkaassa kasvatusyhteisössä rakentavassa yhteistyössä kasvattajien kesken ja siihen vaaditaan riittäviä vuorovaikutustaitoja. Parhaimmillaan kasvatusyhteisössä tehdään työn arviointia suunnitelmallisesti yhdessä. Syvempi työn reflektointi ja vuorovaikutustilanteiden arviointi vaatii turvallisuutta työyhteisössä. Tällainen kasvatusyhteisön ilmapiiri syntyy vastuullisesta vuorovaikutuksesta, voimavarojen tunnistamisesta sekä työyhteisön selvistä toimintasäännöistä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 31.)

Hyvä vuorovaikutus perustuu luottamukselle. Luottamus rakentuu kuulluksi tulemisen kokemusten kautta. Vanhempien toiveiden ja ajatusten kuuleminen voi osoittautua hyvinkin arkisena. Näitä arvokkaita kuulluksi tulemisen kokemuksia tulee vanhemmilla olla runsaasti, ennen kuin he rohkaistuvat syvempään vuorovaikutukseen kasvatuskumppanuussuhteessa. Vastavuoroisen luottamuksen rakentuminen vie siis aikaa ja vaatii riittävän määrän yhteisiä kohtaamisia. Päivähoidossa vallitseva käytäntö ryhmien toimintakausittaisista muutoksista ei tue syvän kasvatuskumppanuuden vaatimusta tai se on vaikeasti saavutettavissa. Jatkuvien ryhmämuutosten paineessa vanhemmat, kasvattajat sekä lapset ovat velvoitettuja usein toistuvaan kumppanuussuhteiden solmimiseen, vuorovaikutuksen etsimiseen sekä luottamuksen rakentamiseen. (Alasuutari, Karila, Hännikäinen, Nummenmaa & Rasku-Puttonen 2006, 99 – 101.)

4.4 Vanhemmuuden tukeminen

Laki lasten päivähoidosta asettaa päivähoidolle päätavoitteiksi lapsen kehityksen tukemisen sekä perheiden kotikasvatuksen tukemisen. Päivähoitolain veloitetta perheiden kotikasvatuksen tukemisesta työstetään ja kehitetään eteenpäin osana kasvatuskumppanuuden työtettä. Yhteistyöstä puhutaan usein tukemisen näkökulmasta, mutta kumppanuusajattelu kuvailee paremmin mukanaolon ja tukemisen käytäntöjä ja tarkoitusta. Kumppanuus merkitsee kasvattajahenkilöstön ja vanhempien tasavertaisuutta. Näillä kahdella osapuolella on yhteisiä tavoitteita lapsen kasvatukseen, eikä vanhemmilla ajatella olevan passiivista tuettavan roolia. Vanhemmuuteen kasvaminen ja

vanhemmuuden tukeminen nähdään osana kunnioittavaa kasvatuskumppanuutta. Perheiden tukemisessa varhaiskasvatuksen asiantuntija antaa ammattiosaamisensa perheiden käyttöön sekä avuksi, mutta ei aseta vanhempia osaamattoman tai tietämättömän asemaan. (Alasuutari, Hännikäinen, Karila, Nummenmaa & Rasku-Puttonen 2006, 92 – 93.)

Kiireisen ja vaativan arjen keskellä vanhemmat saattavat tarvita apua kasvatuskysymyksiin ja jaksamiseensa. Aina ei ole kyse vahvasta tuen tarpeesta tai varsinaisista kasvatushaasteista, vaan vanhemmuuden tukemisena voidaan nähdä myös arkipäivän kohtaamiset sekä kasvatuskeskustelut. Vanhemmat, jotka kaipaavat tukea vanhemmuuteensa, haluavat usein tietää, mitä he tekevät väärin. Vielä enemmän vanhemmat haluavat vastauksia siihen, mitä he voisivat tehdä toisin, jotta asiat sujuisivat paremmin. Kasvatuskysymyksissä on harvoin tarjolla selkeitä ratkaisuja haasteellisiin kasvatustilanteisiin, mutta varhaiskasvattaja voi tarjota ammattiosaamisestaan menetelmiä tai vinkkejä kasvatustilanteisiin. Vanhemmuuden tukeminen auttaa vanhemman kykyä pitää huolta itsestään ja rajoistaan sekä hyväksyä ja ymmärtää olevansa riittävän hyvä vanhempi. (Kristeri 1999, 69 – 70.)

Vanhemmuuden tukeminen tarkoittaa kasvattajan näkökulmasta keskustelua, kuuntelemista, ohjaamista, kannustamista, opastamista, mallintamista sekä mukana kulkeamista. Vanhempien kanssa keskustellaan vanhemmuuteen kasvamisesta, lapsen ikäkauteen liittyvistä haasteista, vanhemman ja lapsen tunnesiteestä, jaksamisesta sekä kasvatustilanteista. Kasvattajan kanssa halutaan usein keskustella lapsen kehitykseen liittyvistä pohdinnoista. Kasvattajan ammatillinen tietämys lapsen kehityksen vaiheista voi tukea vanhempaa lapsen ikäkauteen liittyvissä haasteissa. Keskustelu vanhemmuudesta mahdollistuu, kun keskustelulle tehdään tilaa ja mahdollistetaan aito kohtaaminen. Tällaisen kohtaamisen edellytyksinä ovat kiireettömyys, kasvatuskumppanuuden myönteinen ilmapiiri sekä päivähoidon käytännölliset tilat, jotka tukevat luotamuksellisen keskustelutilanteen syntymistä. (Liukku 2009, 10 – 13.)

Opinnäytetyössään Mari Liukku (2009) on tutkinut vanhemmuuden tukemista päivähoidossa ja sen yhteyttä kasvatuskumppanuuden ilmapiiriin. Tutkimustuloksista selviää, että vanhemmuuden tukemisella on erittäin suuri merkitys kasvatuskumppanuus-suhteessa. Vanhemmuuden tukeminen yhdistetään vanhempien näkökulmasta usein erityisiin kriisitilanteisiin, vaikka ammatillisesta näkökulmasta se tarkoittaa ohjausta

ja kannustusta vastuullisena vanhempana toimimiseen lapsen kehityksen parhaaksi niin arjessa kuin haasteellisimmissakin kasvatustilanteissa. Vanhemmuuden tukeminen kasvatuskumppanuuden hengessä ilmenee päivähoiton kasvatushenkilöstön mielestä voimaannuttavana ja myönteisenä asenteena, avoimena ja luottamuksellisena yhteistyönä sekä yhteisenä jaettuna ilona lapsen kasvamisesta, kehittymisestä ja edistymisestä. Tutkimustuloksissa korostuu kasvatustilanteiden sekä päiväkodin yhteisten tapahtumien merkitys vanhemmuuden tukemisessa. Yhtenä vanhemmuuden tukemisen muotona tutkimuksessa esitetään päivähoiton perhetyötä, joka toimisi matalan kynnyksen ennaltaehkäisevänä palveluna niille perheille, jotka tarvitsevat vahvempaa tukea vanhemmuuteen. (Liukku 2009, 39 – 42.)

Päivähoidossa käytävä yhteistyö vanhempien kanssa sekä vanhemmuuden tukeminen tapahtuvat hyvin luontevassa ympäristössä ja vuorovaikutustilanteissa. Päivähoidossa ymmärretään lapsiperheen arkea sekä sen haasteita ja osataan tukea ja neuvoa vanhempia arjen jaksamisessa. Vanhemmuuden tukeminen päivähoitossa nähdään olevan erityisessä avainasemassa sellaisten perheiden auttamisessa, joilla on huoli lapsen kehityksen kulusta ja monista muista arkisen pärjäämisen asioista. Yhteiskunnassamme lapsiperheköyhyys sekä syrjäytymisuhan alla olevien lapsien lukumäärä ovat kasvaneet, jolloin varhainen tuki on erityisen tärkeää. Päiväkodilla on mahdollisuus tukea eri kieli- ja kulttuuritaustasta tulevien lasten ja heidän perheidensä kotouttamista kasvatuskumppanuuden työtteen myötä. (Liimola 2012.)

Lastensuojelu- ja perhetyön näkökulmasta päivähoitolla on vahva ennaltaehkäisevä lastensuojelun tehtävä ja vaikutus. Vanhemmuuden tukeminen on tärkeä osa kasvatuskumppanuutta. Ammattikasvattajana on kuitenkin tärkeää huomata, milloin perhe tarvitsee vanhemmuuteensa vahvempaa tukea, kuin mitä kasvatuskumppanuus voi tarjota. Päivähoidon perustehtävä on kuitenkin lapsen kasvun ja kehityksen tukeminen sekä perheen tukeminen kasvatustehtävässä. Kasvatuskumppanuuden myönteisessä ilmapiirissä perhe täytyy ohjata vahvemman tuen ja avun piiriin, jos tilanne sitä vaatii. (Heinämäki 2004, 66 – 70.) Työkokemukseni myötä olen pohtinut tätä rajapintaa, millaiseen vanhemmuuden tukeen päivähoitolla on resursseja kasvatustyön rinnalla.

4.5 Vanhempien osallisuus

Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet linjaa, että vanhemmilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön se-

kä osallistua sen arviointiin yhteistyössä muiden vanhempien kanssa. Päivähoidon henkilöstöllä on kuitenkin vastuu varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta. Päivähoitoyksikön varhaiskasvatussuunnitelman todenmukainen arviointi mahdollistuu vasta, kun suunnitelma on koko kasvatusyhteisön yhdessä laatima ja se on kokonaisuudessaan esillä ja vanhempien tiedossa. Varhaiskasvatussuunnitelman tulee olla aktiivisesti päivähoidon käytössä, jotta sen laatiminen on tarkoituksenmukaista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32.)

Päivähoidon toimintaa ja käytäntöjä tulee kehittää määräajoin sekä aina tarvittaessa. Vanhempien sekä lasten suorittama toiminnan arviointi on osa jatkuvaa varhaiskasvatuksen kehittämistä. Arviointiin ja palautteen antamiseen tulee vanhemmilla olla mahdollisuus. Palautteen myötä päivähoidon henkilöstö arvio ja kehittää varhaiskasvatussuunnitelmaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32.)

Vanhemmalla säilyy oikeus osallisuuteen lapsensa varhaiskasvatuksesta, vaikka hän irrottautuu yhdessäolosta lapsen kanssa hoitopäivän ajaksi. Vanhemman osallisuus tarkoittaa toiveiden ja suunnitteluun osallistumisen lisäksi myös konkreettista osallistumista toimintaan lapsen varhaiskasvatuksessa. Osallisuuden yhtenä päämääränä on vahvistaa vanhemman sitoutumista lapsen elämään myös varhaiskasvatuksessa ja lisätä kokemuksellista osallisuutta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25 – 27.) Käytännössä vanhemmat saadaan päivähoidon toimintaan mukaan kutsumalla heidät päiväkotiin yhteisen toiminnan pariin esimerkiksi teemapäivien merkeissä. Vanhempien kutsuminen osallisuuteen vaatii kasvatushenkilökunnalta aloitteellisuutta ja panostusta.

Vanhemman osallisuus suunnittelutyössä mahdollistuu luomalla tiloja ja mahdollisuuksia olla mukana oman lapsensa, lapsiryhmän, päivähoitoyksikön ja koko kunnan varhaiskasvatuksen ja siihen liittyvien ajankohtaisten asioiden valmistelussa. Suunnitteluun osallistuminen tarkoittaa kasvatushenkilöstön ja vanhempien välistä avointa keskustelua kasvatusarvoista ja kasvatusmenetelmistä, joiden pohjalta suunnitellaan toimintaa ja kasvatuskäytäntöjä. Vanhempien osallistuessa suunnitteluun nousevat esille erilaiset näkemykset ja toiveet yhteistyöstä ja toimivasta kumppanuudesta. Vanhemmat voivat kertoa ajatuksistaan, kuinka lapsen varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa. Vanhempi osallistuu myös arkipäivässä lapsen tuonti- ja hakutilanteissa hoitopäivän aloituksen ja lopetuksen rutiineihin, jolloin kohtaamisten merkitys on tärkeä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25 – 27.)

Osallisuus on tärkeä osa-alue kasvatuskumppanuutta, sillä sen avulla varmistetaan molemminpuolinen tiedonvaihto ja vaikuttaminen. Vanhemmille on arvokasta, että kasvatushenkilöstö on kiinnostuneita siitä, mitä vanhemmat ajattelevat, toivovat ja odottavat päivähoitolta ja heidän lapsensa varhaiskasvatukselta. Vanhemmalle kuuluisi välittyä tunne, että myös hän kuuluu kasvatusyhteisöön, jonka jäsen hänen lapsensa on. Osallisuus syntyy vastavuoroisessa tiedonvaihdossa, merkityksellisten kohtaamisten ja tavoitteisiin sitoutumisen sekä todellisten vaikutusmahdollisuuksien myötä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 25 – 27.)

Päiväkodin toiminnan avoin dokumentointi on tärkeä osa vanhemman osallisuutta. Kaikilla vanhemmilla ei ole mahdollisuutta tulla mukaan päiväkodin toimintaan. Päivähoitossa tehtyjä piirroksia, tarinoita ja valokuvia voidaan ripustaa vanhemmille katsottavaksi ja ihailtavaksi. Toiminnan jäljet päiväkodin tiloissa mahdollistaa yhteisen keskustelun ja ihmettelyn kasvattajahenkilökunnan, lapsen ja vanhemman välillä. Päivähoiton tilojen ja paikkojen tulisi mahdollistaa ja kutsua yhteisiin kohtaamisiin perheiden kanssa. Hyvin suunnitellut päiväkodin tilat mahdollistavat monetasoisen osallisuuden suhteessa lapsen varhaiskasvatukseen, kasvattajayhteisöön, vanhempien vertaisryhmään sekä luottamukselliseen kumppanuuteen. Vanhemmat tarvitsevat rohkeutta astua peremmälle päiväkodin tiloihin ja arkeen. Tervetulleeksi kokeminen sekä näkyvät toiminnan jäljet houkuttelevat vanhempia osallisuuteen ja uteliaisuuteen lapsensa varhaiskasvatuksesta. Tämä edesauttaa myönteisesti myös lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista. (Kaskela & Kronqvist 2007, 25 – 26.)

Oman työkokemukseni perusteella voin todeta, että päivähoitossa vanhempien osallisuus huomioidaan luontevimmin varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen yhteydessä, päiväkodin tapahtumissa sekä vanhempainiltojen keskusteluissa. Kasvatushenkilöstön asenteella ja lähestymistavalla on suuri merkitys siihen, millä tavoin vanhemmat kokevat voivansa vaikuttaa lapsiryhmän toimintaan. Omien havaintojeni myötä voin todeta, että vanhemmilla ei ole aina tietoa olemassa olevista vaikutusmahdollisuuksista. Mahdollisuudesta osallistua lapsiryhmän toiminnan suunnitteluun ei aina tuoda riittävän selkeästi tietoon ja toisaalta päivähoiton toimintaan ei tohdita puuttua, sillä sen katsotaan pohjautuvan kasvattajien ammattiosaamiseen. Vanhemmilla ei aina ole resursseja vaativan ja kiireellisen arjen keskellä tuoda ideoitaan esille lapsiryhmän toiminnan suunnitteluun.

On mielestäni tärkeää, että kasvattajat korostavat vanhempien osallisuutta toiminnan suunnittelussa koko toimintakauden ajan eikä ainoastaan virallisten vanhempainilta-keskustelujen yhteyksissä. Pienimuotoisetkin ideat ja toiveet toimintaa ajatellen lisäävät merkittävästi kasvatuskumppanuuden ilmapiiriä. Päivähoidon henkilöstön näkökulmasta vanhempien osallisuuden huomioiminen ei kuluta resursseja vaan kyse on myönteisestä asennoitumisesta vanhempien osallisuutta kohtaan.

4.6 Kasvatuskumppanuuden merkitys erityisen tuen tarpeissa

Lapsen erityinen tuki varhaiskasvatuksessa tarkoittaa tehostettua tukea, jonka tarve voi liittyä lapsen kasvun ja kehityksen eri osa-alueille sekä tilanteisiin, jolloin lapsen kasvuolot vaarantuvat. Lapsen erityistä tukea arvioidessa huomioidaan lapsen yksilöllisyys ja kokonaistilanne moniammatillisesti yhdessä vanhempien kanssa. Lasta tuetaan tukitoimin yksilöllisesti varhaiskasvatuksen oman toiminnan rinnalla. Varhaiskasvatukseen voi myös lapsen tarpeen mukaan liittyä muiden tukitoimien- ja palvelunjärjestäjien tuottamia tukitoimia. Tuen järjestämisen perustana on aina vanhempien ja kasvatushenkilöstön välinen kasvatuskumppanuus. Kumppanuuden keskeiset periaatteet luovat perustan erityisen tuen toteutumiseksi. (Heinämäki 2004, 22 – 23.)

Huolen herääminen lapsen kehityksestä tai lapsen kasvuolosuhteista ja sen puheeksi ottaminen kasvatuskumppanuuden ilmapiirissä liittyvät tiiviisti erityisen tuen käsitteeseen. Kasvatuskumppanuuden päämääränä on tunnistaa herkästi ja mahdollisimman varhain lapsen kehityksen kulussa mahdollinen tuen tarve ja luoda yhteistyössä lapsen vanhempien kanssa yhteinen toimintasuunnitelma lapsen kehityksen tukemiseen. Ongelmatilanteissa ja huolen puheeksi ottamisessa myönteinen kasvatuskumppanuuden ilmapiiri alentaa kynnystä ja helpottaa lapsen parhaaksi tehtävää yhteistyötä. Ristiriitatilanteissa voidaan kokea haasteena, kuinka yhtäläillä kuulla lapsen ääntä, tuoda esille lapsen etu ja tarpeet, huomioida lapsen erilaisuus ja toisaalta ylläpitää kasvattajien ja vanhempien keskinäistä kuulemiseen ja kunnioitukseen perustuvaa keskustelua. Kasvatuskumppanuteen liittyy myös yhteistyö muiden toimijoiden kanssa, jolloin yhdessä perheen, päivähoidon ja tuen tarjoajan kanssa toimitaan lapsen parhaaksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 31 - 32.)

Lapsen tuen tarpeen arvioinnissa ja tuen järjestämisen ratkaisuihin kasvattajahenkilöstön tulee kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti osallistaa vanhemmat arviointiin sekä päätöksentekoon, kuunnella vanhempia ja heidän toiveitaan, näkökulmi-

aan sekä arvostaa vanhempien tekemiä ratkaisuja. Kasvatusyhteistyö perustuu molempien osapuolten asiantuntijuudelle. Kasvattajayhteisön ammatillista näkökulmaa tarvitaan lapsen kehityksen tukemisen tuntemukseen sekä varhaiskasvatuksessa järjestettävien tukitoimien tuntemiseen. Varhaiskasvatuksen ammattilaisilla on sellaista erityisosaamista, jota kehityksessään poikkeavan lapsen vanhemmuudessa tarvitaan. Vanhempien oman lapsen tuntemus on puolestaan arvokasta asiantuntijuutta, jota varhaiskasvatuksen asiantuntijat käyttävät lapsen hyväksi. Vanhemmillä on ensisijainen kasvatusvastuu, joten he tekevät päätökset tuen muodoista ja toteutumisesta kasvattajayhteisön asiantuntijuus tukenaan. Vanhempia ei jätetä päätösten kanssa yksin, vaan heitä tuetaan löytämään vastuullinen vanhemmuus, jossa he tarvitsevat erityistaitojaan ja voivat vahvistaa omaa vanhemmuuden identiteettiä. (Heinämäki 2004, 30 – 31; Määttä 2001, 100 – 101.)

Kasvatuskumppanuus ilmentyy konkreettisesti lapsen tuen tarpeen arvioinnissa ja tukea suunnitellessa. Lapsen tilanteesta luodaan yhdessä kokonaiskuva, jolloin verrataan kasvattajayhteisön sekä vanhempien tekemiä havaintoja. Kasvattaja voi vahvistaa ja tukea vanhempaa lapsen vahvuuksien huomioimisessa. Varhaiskasvatuksen toimintaan nivottu tuki suunnitellaan yhdessä vanhempien kanssa ja perustellaan ja kuvataan mahdollisimman selkeästi ja avoimesti. Näin vanhemmat saavat myös selkeän kuvan siitä, kuinka lasta voidaan tukea kotiympäristössä samojen tavoitteiden mukaisesti. (Heinämäki 2004, 30.)

4.7 Kasvatuskumppanuuden merkitys alle 3-vuotiaiden lasten päivähoidossa

Tutkin opinnäytetyössäni kasvatuskumppanuutta leikki-ikäisten lasten päivähoidossa. Kasvatuskumppanuudessa voidaan erottaa hieman erilaisia painotuksia pienten lasten ryhmissä kuin yli kolmevuotiaiden lasten ryhmissä. Opinnäytetyössään Paavola ja Taina (2011) tutkivat Nurmilinnun ja Jokelan päiväkodeissa kasvatuskumppanuutta pienten lasten ryhmissä, ja tämän tutkimuksen toteutus tuki oman opinnäytetyöni aiheen rajausta. Tutkimuksen tuloksissa painottuu omahoitajuuden merkitys pienten lasten päivähoidossa sekä kasvatuskumppanuussuhteessa. Omahoidettavaan pienokaiseen syntyy entistä tiiviimpi suhde, jolloin lapsen tunteiden ymmärtäminen ja niiden kannattelu helpottuu. Yhteistyö omahoidettavan lapsen perheen kanssa syvenee, kun kasvattaja saa luotua lapseen syvemmän kasvatussuhteen. Tutkimuksessa vanhempien mielestä omahoitajuus auttaa pientä lasta sopeutumaan päiväkotiin sekä luo turvalli-

suuden tunnetta. Omahoitajasuhteen säilyminen luo lapsen kehitykselle tukevan pohjan. Omahoitajajärjestelmälle luovat haasteita vuorohoito sekä työvuorojärjestelyt, jolloin omahoitaja ei ole aina paikalla samaan aikaan. (Paavola & Taina 2011, 23 - 39.)

Alle kolmevuotiaiden lasten päivähoidon painottuu perushoittoon, jolloin myös kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu. Keskusteluissamme päiväkodin johtaja Marja-Leena Nummela korostaa, että kasvatuskumppanuussuhteen alku luodaan pienten ryhmässä lapsen aloittaessa päivähoidon. Hänen mukaansa onkin tärkeää, että alle kolmevuotiaiden ryhmissä työskentelee ammattitaitoinen kasvattajenkilöstö, jotka ovat orientoituneet kasvatuskumppanuuden rakentamiseen tarjoten vahvaa ammatillista tukea perheille päivähoidon alkutaipaleella. (Nummela 2012.)

Alle kolmevuotiaiden lasten ryhmässä pysyvät ihmissuhteet ja työntekijöiden vaihtuvuuden minimointi on erityisen tärkeää. Lapsen kehitystä tukevat käytännöt pääsevät rakentumaan olosuhteissa, joissa saadaan rakennetuksi hyvä kumppanuussuhde perheeseen. Vanhemman oman lapsen tuntemusta on tärkeää kuulla, jotta hoitotilanteet ja yhteiset toimintakäytännöt tukisivat lapsen hoitoon jäämistä ja hoitopäivän kulkua. Kodin käytännöt vaikuttavat suuresti lapsen päiväkotipäivän taustalla, joten on tärkeää, että kasvattajenkilöstöllä ja perheellä on yhteiset sovitut käytännöt. Pienten ryhmässä vanhemmuuden tukeminen nousee tärkeään rooliin. Kasvatushenkilöstö tukee sekä arvostaa perheitä ja heidän päätöksentekoa. Kummin osapuolen arvostaminen ja yhteistyö ovat ensiarvoisen tärkeitä kasvatuskumppanuuden kannalta. (Helén, Karila, Munter, Mäntynen & Siren-Tiusanen 2002, 22 – 23.)

5 MENETELMÄT KASVATUSKUMPPANUUDEN TUKENA

5.1 Päivähoidon aloittaminen on kasvatuskumppanuuden alku

Kasvatuskumppanuussuhdetta aletaan rakentaa jo ennen lapsen päivähoidon aloitusta. Kasvatuskumppanuussuhteen ensimmäinen rakennusvaihe on yleensä aloituskeskustelu, joka käydään joko lapsen kotona tai päiväkodin tiloissa yhdessä vanhempien kanssa. Aloituskeskustelu voidaan käydä lapsen aloittaessa ensimmäistä kertaa päivähoidon, vaihtaessaan ryhmää tai päiväkotia sekä aloittaessaan esiopetuksen. Aloituskeskustelu toteutetaan kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaisesti perhettä kuulevalla ja kunnioittavalla tavalla sekä dialogia rakentavalla vastavuoroisuudella. Tutus-

tumiskäynnillä kotiin sekä aloituskeskustelulla luodaan pohjaa päivähoidon ja vanhempien väliselle kasvatuskumppanuudelle. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41 – 42.)

Aloituskeskustelun lähtökohtana on antaa perheelle puheenvuoro. Kasvattaja kuuntelee vanhempien odotuksia, toiveita ja mahdollisia pelkoja tulevaa päivähoitoa kohtaan. Vanhemmat voivat kertoa lapsestaan ja toiveistaan lapsen hoitoon liittyen. Aloituskeskustelun tavoitteena on, että varhaiskasvattaja auttaa vanhempia valmistamaan lasta päivähoidon aloitukseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41 – 42.)

Etenkin lapsen kotiympäristössä varhaiskasvattaja voi havainnoida, kuinka lapsi toimii kotonaan vanhempien kanssa. Tällä tavoin kasvattaja saa kotikäynnillä tärkeää tietoa ja ymmärrystä lapsesta sekä lapselle ominaisesta tavasta toimia. Tämä tietämys auttaa kasvattajaa vastaanottamaan lapsen päivähoitoon tarkoituksenmukaisella tavalla. Aloituskeskustelussa kasvattaja tulee myös lapselle tutuksi. Kun työntekijä on tutustunut perheeseen ja lapseen ennen varsinaista päivähoidon aloitusta, aikuisten luoma kasvatuskumppanuussuhde kannattelee lasta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41 – 42.)

Aloituskeskustelussa vanhempien kertomukset lapsesta sekä lapseen tutustuminen hänen omassa ympäristössään antaa kasvattajalle tuntuman siitä, millainen lapsi päivähoitoon on tulossa. Aloituskeskustelussa voidaan sopia ajanjakso, jolloin vanhempi on lapsen mukana päivähoidon alussa ikään kuin saattelemassa lasta. Tuttu päivähoidon aikuinen auttaa lasta jäämään päivähoitoon ilman vanhempaansa. Molemmat, sekä lapsi että vanhempi, tarvitsevat kasvattajalta erokokemuksen kuulevaa suhtautumista sekä myötätuntoista kuulemistä. Kasvattajan tehtävä päivähoiton aloituksessa on moninainen. Hän auttaa lasta kestämään eron vanhemmistaan, mutta toisaalta hän auttaa lasta myös luomaan suhteen muihinkin ryhmän kasvattajiin sekä liittymään osaksi lapsiryhmää. Lapsen turvallisuuden tunteen kannalta sekä kasvatuskumppanuussuhteen näkökulmasta olisi merkityksellistä, että yhteistyön rakentamisen aloittaa lapsen oma vastuukasvattaja. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43 – 44.)

Päiväkodin ja vanhempien yhteistyö on välttämätöntä päivähoiton alusta asti, jotta lapsi voisi kokonaisvaltaisesti hyvin. Yhä useampi lapsi on perheen ainokainen, jolloin vanhemmat odottavat lastaan kohdeltavan erityisen ainutlaatuisesti. Näin ollen paineet päivähoiton asiantuntemusta kohtaan kasvavat entisestään. Päivähoiton aloittaminen on lapselle ja hänen perheelleen mullistava kokemus, jonka merkitystä ei voi-

da vähätellä. Lapsi aloittaa päivähoitossa, mutta jatkaa kuitenkin vanhemman lapsena. Tämän vuoksi on tärkeää, että vanhempi voi olla tiiviisti lapsen mukana päivähoiton aloituksessa. (Sinkkonen 2003, 214 – 215.)

Lapsen jäädessä hoitoon ilman vanhempaa kasvattajan tehtävänä on kannatella lapsen ja vanhemman suhdetta eron aikana ja lievittää lapsen ikävää. Lapsen äidin ja isän mielikuvien kannattelussa sekä ikävän helpottamisessa voidaan käyttää menetelmänä valokuvia perheestä. Vanhemmat voivat tuoda päiväkotiin valokuvia lapselle tärkeistä perheenjäsenistä, tavaroista ja ympäristöistä, joita lapsi voi katsella kasvattajan kanssa yhdessä ikävöidessään. Kuvat voidaan ripustaa esimerkiksi naulakon läheisyyteen tai isomman lapsen kohdalla kasvun kansioon. Etenkin päivähoiton alkutaipaleella on tärkeää kertoa vanhemmalle lapsen ikävöimisestä. Kasvattaja kertoo, millaisissa tilanteissa lapsella on ollut ikävä ja kuinka lasta on lohdutettu. Vanhempien ikävöiminen kertoo useimmiten lapsen ja vanhemman tärkeästä ja ensiarvoisesta tunnesuhteesta, ja tämä tulkinta on hyvä tuoda myönteisessä mielessä esille vanhemmille, sillä se tukee myös vanhemmuutta. (Kaskela & Kekkonen 2006, 43 – 44.)

5.2 Kasvatuskumppanuus arjen kohtaamisissa

Vuoropuhelu vanhemman, kasvattajan ja lapsen välillä tapahtuu arjen kohtaamisissa vanhemman tuodessa sekä hakiessa lasta päivähoitosta. Kasvatuskumppanuus ja vastavuoroisuus rakentuvat prosessina koko päivähoiton ajan. Kasvattaja voi omalla myönteisyydellään rohkaista vanhempaa puhumaan arkipäivän asioista sekä myös ongelmallisemmista haasteista. Kasvattajan myönteinen ja avoin suhtautuminen perheeseen tekee tilaa vanhempien puheelle, näkökulmille, osallisuudelle, uskallukselle sekä läsnäololle. Kasvattajan ja vanhemman jatkuvat päivittäiset keskustelut ovat kasvatuskumppanuuden ydintä. Nämä syvenevät ja luottamukselliset vuoropuhelut osoittautuvat aina lapsen parhaaksi. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44 – 45.)

Kasvatuskumppanuusajattelu edellyttää kasvattajajhenkilöstön ja vanhempien yhteisymmärrystä kasvatuksen tavoitteista ja prosesseista ja näistä teemoista koostuvat päivittäiset pedagogisen tavoitteen omaavat keskustelut. Keskustelun aiheet voivat liittyä myös tavallisiin ja arkisiin asioihin ilman tavoitteellisuutta. Näiden keskusteluiden arvo on myös tärkeä tutustumisen, tuntemisen ja luottamuksen rakentamisen näkökulmasta. Päivittäiset keskustelut arjen kohtaamisissa merkitsevät tiedon avointa välittämistä, yhteistä päätöksentekoa sekä yhteisen asiantuntijuuden muodostamista. Kasva-

tuskumppanuuden toteutuminen arjen tasolla ei ole itsestään selvää, sillä siihen vaikuttavat perheiden ja varhaiskasvatuksen arvopohjan kohtaaminen, vanhempien ja kasvattajien roolien muotoutuminen sekä yhteiskunnallisten muutosten heijastuminen perheisiin. (Karila 2005, 287 – 288.)

Arkipäivän kohtaamisiin ja vuoropuheluihin on tärkeää ottaa lapsi mukaan. Lapsi voi näin olla konkreettisesti osallinen hänen omissa asioissaan. Lapsen kertomuksia päivästä kuullaan yhdessä sekä sanoitetaan päivän aikana esiin nousseita ajatuksia ja tunteita. Laajemmin lasta koskevista asioista voidaan keskustella erikseen sovituissa kasvatustilaisuuksissa. Vuoropuhelu lapsen päivän sekä kotona vietetyn illan tapahtumista on molemminpuolista kuulemistä, jolloin syntyy tarvittava lapsen tuntemus. Vanhemmille on tärkeää jakaa ajatuksiaan lapsestaan ja on tärkeä kuulla, millaisia pieniäkin arkipäivän asioita lapsi on päivähoitossa yhdessä kasvattajajoukon kanssa kokenut. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44 – 45.)

Lapseen liittyvät aiheet sivuavat usein myös perheen yksityisiä asioita, jotka voivat olla arkaluontoisia ja tunteita herättäviä. Jos kasvatuskumppanuussuhteessa ei ole käyty tarpeeksi vuoropuhelua, voi syntyä helposti tulkintoja ja vääriä oletuksia. Arkipäivän kohtaamisissa liian ongelmakeskeinen ja kohdistava puhe aiheuttaa helposti vanhemmissa varautuneisuutta eikä edistä myönteistä kasvatuskumppanuuden ilmapiiriä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 44 – 45.)

5.3 Kasvatustilaisuuksien keskustelut

Vanhempien kanssa käytävät kasvatustilaisuuksien keskustelut lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan liittyen ovat kasvatuskumppanuuden toteutumisen keskeinen menetelmä. Yleisenä käytäntönä on, että yhdessä vanhempien kanssa käydään vähintään kerran toimintakauden aikana seikkaperäinen kasvatustilaisuus lapsesta ja lapsen varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatussuunnitelmassa luodaan vanhemman kanssa yhteistä todellisuutta sekä ymmärrystä lapsesta ja sovitetaan yhteen kasvattajien ja vanhempien havaintoja sekä tulkintoja lapsesta. Kasvattajan tehtävänä on havainnoida lasta ja lapsen oppimista järjestelmällisesti ja tietoisesti. Näiden havaintojen kautta kasvattaja pystyy vanhempien kanssa käytävässä keskustelussa välittämään oman tietämyksensä ja ymmärryksensä lapsesta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa seurataan lapsen kehitystä ja luodaan tavoitteita lapsen oppimiselle ja kehitykselle. Näiden

tavoitteiden saavuttamiseksi sovitaan yhdessä ne menetelmät ja toimintamallit, jotka tukevat lapsen kasvua ja kehitystä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 45 – 46.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan esille lapsen kokemukset, tarpeet, tulevaisuuden näkymät, lapsen mielenkiinnonkohteet, vahvuudet sekä lapsen yksilölliset ohjauksen ja tuen tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelussa eli vasu-keskustelussa vanhempien kanssa kiinnitetään erityisesti huomiota lapsen kehitystä myönteisesti vahvistaviin tekijöihin. Keskustelussa tuodaan lapsen kehitykseen liittyvät asiat konkreettisesti esille ja niihin etsitään vanhempien kanssa yhdessä ratkaisuja ja toimintamalleja. Varhaiskasvatussuunnitelman yhteydessä sovitaan vanhempien kanssa yhteistyön tavoista ja käytännöistä. Suunnitelmaa päivitetään sovituin väliajoin yhdessä vanhempien kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee muodostaa ehyt jatkumo esiopetussuunnitelman kanssa, joka laaditaan esiopetusvuotena. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 32 – 33.)

Varhaiskasvatussuunnitelma tarjoaa vanhemmalle mahdollisuuden osallisuuteen lapsen varhaiskasvatuksessa. Vanhemman osallisuutta edellyttää myös kasvatustilanteiden kehystävä kasvatuskumppanuuden oletus ja vaatimus. Kasvattajalta varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen vaatii tulevan kasvatuksen ennakointia ja hahmottelua siten, että vanhempi on osallisena tässä päivähoitossa tapahtuvassa varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa. Vanhemmat usein odottavat kuulevansa keskustelun yhteydessä lapsen arjesta päivähoitossa ja siitä, millainen lapsi on ryhmän jäsenenä. He odottavat saavansa kasvattajan asiantuntija-arvion ja näkemyksen lapsesta, vaikka kasvattajan tavoitteena olisikin luoda dialoginen vuorovaikutus vanhemman kanssa ja kuulla yhtälailla vanhemman näkemyksiä lapsensa kehityksestä ja varhaiskasvatuksesta. (Alasuu-tari 2010, 57 – 59.)

Varhaiskasvatustilanteiden leimaa usein myönteinen sävy. Kasvatustilanteiden ohjaavat periaatteet ovat yhteneväisiä kasvatuskumppanuutta ohjaavien periaatteiden kanssa. Vanhemmat toivovat, että kasvattaja on sitoutunut yhteistyöhön ja huomioi ja arvostaa vanhemman näkemyksiä. Kasvatuskumppanuussuhteessa on merkityksellistä, että kasvattajan huomiot lapsesta lähentyvät edes jollakin tapaa sitä, kuinka vanhempi tulkitsee lastaan. Vasu-keskusteluissa keskustellaan arkipäiväisistä kasvatustilanteista, huolenaiheista, mutta myös hauskoista arkipäivän tilanteista, joita lapsen kanssa on yhdessä koettu. Samanmielisyys, avoin ja myönteinen ilmapiiri sekä

hauskuus ovat läsnä varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluissa. Vuorovaikutuksellisesta näkökulmasta katsottuna vanhempien ja kasvattajan yhteinen nauru ja huvittavien tilanteiden muistelu ovat kasvatuskumppanuuden tärkeitä hetkiä. (Alasuutari 2010, 77 – 78.)

Jaettu kasvatustehtävä ja kasvatuskumppanuus eivät aina takaa samanmielisyyttä kasvatuskysymyksissä, mutta avoin kumppanuusilmapiiri tarjoaa mahdollisuuden etsiä yhteistä ymmärrystä lapsesta. On tärkeää, että vanhemmille tarjotaan keskeistä roolia oman lapsen tuntemisen ja ymmärryksen välittäjänä. (Kaskela & Kronqvist 2007, 22 – 24.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmalla ja sen todentumisella rakennetaan luottamuksellista kasvatuskumppanuussuhdetta vanhempiin. Vanhemmat kertovat mielellään lapsestaan tarinoita, sattumuksia ja elettyä elämää. Vanhempien ajatusten, pohdintojen ja kysymysten kuuleminen on kasvattajan haaste. Lapsen kasvun ja kehityksen kannalta olennainen kootaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ainutkertaiseksi tarinaksi lapsen kasvusta. Vanhempien kertomusten kuuleminen lapsesta, perheestä sekä vanhemmuudesta vaatii kasvattajalta aikaa, tahtoa sekä ymmärrystä. Kasvatuskumppanuus antaa tilaa tunnepuheelle, sillä ajatuksista, toiveista ja peloista puhuminen vaatii luottamusta ja aitoa kohtaamista. (Kaskela & Kronqvist 2007, 22 – 24.)

5.4 Vastuukasvattaja

Vastuukasvattaja eli omahoitajajärjestelmä on lapsen kehitystä tukeva menetelmä, jonka myönteinen vaikutus ulottuu myös kasvatuskumppanuussuhteeseen. Anjalan päiväkodissa on käytössä vastuukasvattaja-järjestelmä, joka tukee etenkin pienten lasten kehitystä ja päivähoidossa olemista, mutta on myös hyödyksi leikki-ikäisten ja esikouluikäisten lasten päivähoidossa. Vastuukasvattaja rakentaa syvemmän kasvatuskumppanuussuhteen perheeseen, jolloin yhteistyö on selkeämpää ja vastuu työyhteisössä jakautuu tasaisemmin. (Purtanen 2010, 14.)

Vastuukasvattajan merkitys korostuu lapsen aloittaessa päivähoitoa. Vastuukasvattajamenetelmästä on saatu myönteisiä tuloksia päivähoidon arjessa. Purtnen (2010) on tehnyt opinnäytetyönään tutkimuksen omahoitajuudesta. Tutkimuksessa osoitetaan, että lapsen yksilöllinen huomioiminen mahdollistuu paremmin omahoitajuuden myötä.

Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien mielestä omahoitajuus auttoi kasvatuskeskustelujen käymistä sekä lisäsi yhteistyötä. (Purtanen 2010, 40 – 43.)

Vastuukasvattaja-menetelmää voidaan käyttää kasvatuskumppanuuden tukena monella eri tasolla. Vastuukasvattaja-menetelmä voi käytännössä tarkoittaa pienryhmätöitä ja tapahtumia. Näin vastuukasvattajalle kertyy päivän aikana tietämys lapsen hoitopäivän kuluista ja tapahtumista. Kevyemmän mallin mukaisesti vastuukasvattaja-menetelmä voi tarkoittaa ainoastaan vuotuisten kasvatuskeskusteluiden käymistä. Vastuukasvattaja-menetelmä ei sulje pois koko kasvatushenkilöstön yhteistyötä, sillä menetelmästä huolimatta kasvatusvastuu hoitopäivän aikana säilyy yhteisvastuullisesti koko kasvatusyhteisöllä. (Purtanen 2010, 19.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tutkimustietoa Anjalan päiväkodissa toteutuvasta kasvatuskumppanuudesta. Tutkimuksesta saadun tiedon valossa Anjalan päiväkoti voi syventää kasvatuskumppanuutta sekä sen työmenetelmiä ja pohtia toimintatapoja ja niiden vaikutuksia. Tutkittu tieto kasvatuskumppanuuden toteutumisesta saattaa tukea aikaisempaa tietoa sekä vahvistaa jo olemassa olevien toimintatapojen merkityksiä. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena on päivähoidon käytäntöjen näkyväksi tuominen kasvatuskumppanuuteen liittyen. Tutkimuksesta saatu tieto toimii työn kehittämisen lähtökohtana.

Anjalan päiväkodin esiopetukseen on työstetty kuluneen toimintakauden aikana Anjalan päiväkodin oma esiopetussuunnitelma, joka pohjautuu valtakunnalliseen esiopetussuunnitelmaan. Toivon, että tutkimukseni vahvistaisi esiopetussuunnitelman tiedollista osuutta kasvatuskumppanuudesta ja sen käytännöistä sekä tukisi ja ohjaisi tulevaa Anjalan päiväkodin omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa, jota aletaan lähitulevaisuudessa työstää.

Tutkimusta suunnitellessani olin hahmotellut muutaman tutkimuskysymyksen, joiden avulla kasvatuskumppanuutta koskevia käytäntöjä saataisiin esille. Yhdessä opinnäytetyön ohjaajan ja tutkimuksen tilaajan kanssa muokkasimme kysymykset, jotka tiivistävät tutkimusongelman. Opinnäytetyöni pyrkii vastaamaan tutkimuskysymyksiin teo-

riatedon valossa sekä tutkimustulosten myötä. Tutkimuskysymyksiksi muodostuivat seuraavat kysymykset:

- Millaisia kasvatuskumppanuutta tukevia varhaiskasvatuksen työmenetelmiä ja käytäntöjä Anjalan päiväkodissa käytetään?
- Kuinka kasvatuskumppanuutta voidaan syventää tai kehittää?

6.2 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyössä käyttämäni tutkimussuuntaus on laadullinen eli kvalitatiivinen. Laadullinen tutkimus tarkoittaa karkeasti määriteltynä aineiston ja analyysin muodon sanallista kuvausta, jossa käytetään pääasiassa ei-numeraalisia tutkimus- ja analyysimenetelmiä. Laadulliselle tutkimukselle tyypillistä on, että tiedonhankintavaiheessa tutkija on vuorovaikutuksessa jollakin tavalla tutkittavan joukon tai haastateltavan kanssa. (Eskola & Suoranta 1999, 13 – 15.) Tutkimukseni on laadullinen sen vuoksi, koska kerään tutkimusaineiston avoimien teemahaastattelukysymyksien avulla ja analysoin vastaukset sanallisessa muodossa ilman lukuarvoja. Aineiston analysoinnissa haastateltavan henkilökohtaisilla kokemuksilla on suuri merkitys, joita ei voida mitata lukumääreillä. Tutkittavien oma näkökulma nousee esille, kun tutkimusaineisto kerätään kentältä vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa.

Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen vastapainona voidaan pitää määrällistä eli kvantitatiivista tutkimusta. Nämä kaksi tutkimusmenetelmää eivät sulje toisiaan pois eivätkä ne ole keskenään kilpailevia menetelmiä. Kvalitatiivisen tutkimuksen rajat eivät aina ole selkeät, sillä esimerkiksi haastattelua voidaan käyttää tiedonhankintamenetelmänä niin laadullisessa kuin määrällisessäkin tutkimuksessa ja sen tutkimusaineistoa voidaan analysoida sekä kvantitatiivisesti että kvalitatiivisesti. (Eskola & Suoranta 1999, 13 – 15.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista, että tutkittava asia muodostaa rajatun kokonaisuuden. Omassa opinnäytetyössäni kasvatuskumppanuus rajautuu koskemaan Anjalan päiväkodissa toteutuvaa kasvatuskumppanuutta, vaikka tutkimustulokset ovatkin yleistettävissä muuhun kasvatuskumppanuustoimintaan. Tutkimuksessani on havaittavissa laadullisen tapaustutkimuksen piirteitä, sillä tutkimuksessa käytetään kuvailevia menetelmiä. Näillä tapaustutkimuksen menetelmillä ei pyritä selittämään

ilmiöiden välisiä yhteyksiä, kokeilemaan hypoteeseja tai ennakoimaan vaan tutkimuksen tavoitteena on tutkimuskohteen tarkka, todenmukainen ja järjestelmällinen kuvailu. Tapaustutkimuksella pyritään lisäämään ymmärrystä tutkittavasta aiheesta ja huomioida ilmiön taustalla vaikuttava konteksti, kuten ympäristö, tausta sekä toiminnan resurssit. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tutkimuksen toteuttamiseen minulla ei ollut käytössäni rahavaroja.

Kvalitatiivinen tutkimusote käsittää lukuisia suuntauksia ja tapoja tulkita tutkimusaineistoa sekä tiedonhankinta- analysointimenetelmiä. Omat valinnat tutkimuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa muodostavat laadullisen tutkimuksen tutkimusreitit. Laadullisen tutkimuksen tekemiseen ei ole yhtä ainoaa tapaa tai toimintamallia, sillä tutkimuksen etenemiseen on tarjolla monia vaihtoehtoja. Laadullinen tutkimus on aina omanlainen versio tutkittavasta ilmiöstä ja tutkimusongelman aihepiiristä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Laadullista tutkimusta aloittaessa pohdin monia erilaisia vaihtoehtoja ja toimintamalleja tutkimuksen toteuttamiseen. Kun olin syventynyt laadullisen tutkimuksen teoria-tietoon ja ymmärtänyt laadullisen tutkimuksen omaleimaisuuden ja toimintamallien tapauskohtaisuuden, oli tutkimuksen eteneminen vaivattomampaa. Tutkimusprosessin edetessä olen todennut, että laadullinen tutkimus antaa tilaa tilannekohtaisen arviolle ja mahdollistaa menetelmien käytön oman harkinnan mukaisesti. Kvalitatiivinen tutkimus vaatii tutkijalta aiheen syvällistä pohdintaa, todellista kiinnostusta sekä aihepiiriin syventymistä.

Kuten edellä mainitsin, laadullisen tutkimuksen toteuttamiseen on monia erilaisia menetelmiä valittavana. Laadulliseen tutkimukseen soveltuvia aineistonkeruumenetelmiä ovat esimerkiksi haastattelut, kyselyt, havainnointit, omaelämäkerrat ja muiden henkilökohtaisten dokumenttien tarkastelu sekä kuvallisen- ja äänimateriaalien analysointi. Laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä, että tutkimussuunnitelma elää ja muovautuu tutkimusprosessin aikana. Tutkimukselle voidaan asettaa suuripiirteisiä hypoteeseja, mutta tarkkojen tutkimuksen suuntien tai tutkimustulosten ennakointi ei ole tarpeen. Tutkimukseni pohjautuu alkuhypoteesille, että Anjalan päiväkodissa toteutetaan lähtökohtaisesti kasvatuskumppanuuden periaatetta, mutta tarkempia hypoteeseja tutkimustuloksille en asettanut. Tutkimussuunnitelman avoimuus ja joustavuus korostavat tutkimuksen eri vaiheiden kietoutumista yhteen. Tutkimussuunnitelmaa tai jopa

tutkimusongelman asettelua saattaa joutua muokkaamaan ja tarkentamaan aineistonkeruun yhteydessä. (Eskola & Suoranta 1999, 13 – 16.) Haastattelussa yhtenä teemana oli kasvatuskumppanuuden kehittäminen ja tuo osa-alue muodostui tärkeäksi kasvatussyhteistyön syventämisen kannalta. Tutkimusprosessin lopussa muokkasin vielä tutkimuskysymyksiä kehittämisenäkökulmaa tukeviksi. Tässä näkyy laadulliselle tutkimukselle ominainen joustavuus ja muovautuvuus.

Tutkittavan aiheen teoriaan voidaan laadullisessa tutkimuksessa syventyä tutkimuksen alkuvaiheessa tai vasta aineistonkeruun jälkeen. Tutkimuskysymykset voivat nousta esille teorian tiedosta tai teoriatieto voi täydentyä aineistonkeruun jälkeen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Omassa tutkimuksessani työstin teoriaosuutta ja aineistonkeruuta samaan aikaan, jolloin aineistosta esille nousseet aihepiirit täydensivät tutkimuksen teoriapohjaa. Kartutin teoreettista taustaa lisää haastattelujen jälkeen, sillä haastatteluista nousi esille sellaisia kumppanuuden kannalta merkittäviä aihepiirejä, joita en ollut suunnitellut ennen tutkimuksen toteuttamista. Laadukkaassa kvalitatiivisessa tutkimuksessa teoriatieto ja aineistosta nousseet tutkimustulokset kietoutuvat tiiviisti yhteen.

6.2.1 Aineiston keruu

Valitsin aineistonhankintatavaksi haastattelun. Haastattelu on hyvin joustava menetelmä tiedonhankintaan, ja sen vuoksi se sopii monenlaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelutilanteessa haastattelija ja haastateltava ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa, jolloin tilanne luo mahdollisuuden suunnata tiedonhankintaa tilanteen edellyttämällä tavalla sekä tarkentaa ja pyytää haastateltavaa perustelemaan vastauksia. Haastattelu auttaa ymmärtämään vastaukset laajemmassa kontekstissa, jolloin haastateltava on tutkimuksessa aktiivinen osapuoli. Haastattelu antaa mahdollisuuden käsitellä aihetta laajasti, jolloin tutkijan on vaikea ennalta tietää vastausten suuntia. Tämä on yksi haastattelun eduista, sillä tuolloin haastateltava voi kokea olevansa subjektina ja koki-jana. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34 – 35.)

Haastattelun haasteisiin voidaan lukea se, että haastattelu vie tutkijalta paljon aikaa. Haastattelusta sopiminen, haastatteluun valmistautuminen, haastattelun toteuttaminen ja muut käytännön järjestelyt vievät aikansa. Haastatteluaineiston litterointi eli purkaminen on erittäin hidasta työtä. Haastattelun luotettavuutta voi heikentää haastatelta-

van taipumus kertoa haastattelutilanteessa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34 – 35.)

Tutkimushaastatteluja voidaan järjestää monen erityyppisiä. Erot haastattelujen välillä muodostuvat strukturointiasteen perusteella, eli riippuen siitä, kuinka kiinteästi kysymykset on muotoiltu ennalta ja kuinka vapaasti haastatteliija soveltaa haastattelukysymysten asettelua haastattelutilanteessa. Tutkimushaastatteluja voidaan toteuttaa puolistrukturoituna, strukturoimattomana, teemahaastatteluna sekä syvähaastatteluna. Näiden lisäksi voidaan eritellä vielä lomakehaastattelu, jossa haastattelu tapahtuu lomakkeen muodossa. Haastattelumuoto valitaan tutkimukseen sen mukaan, millainen haastattelumuoto tukee tieteenalan ominaispiirteitä sekä millaista tutkimustietoa tutkimukseen tarvitaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 43 – 45.)

Tutkimukseeni kasvatuskumppanuudesta valitsin aineistonhankintamenetelmäksi teemahaastattelun, jonka haastattelurungon teemat ja kysymykset noudattelevat puolistrukturoidun haastattelun mallia. Teemojen sekä kysymysten muoto on suunniteltu ennalta ja ne ovat kaikille haastateltaville samat (liite 3 ja 4). Haastatteliija voi kuitenkin vaihdella kysymysten esittämisjärjestystä haastattelutilanteen vaatimalla tavalla. Haastattelukysymykset ovat laadittu ennalta, mutta haastatteliija voi muuttaa niiden sanamuotoja haastattelutilanteen edetessä. Vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltava saa kertoa omin sanoin, kuinka hän on itse asian kokenut. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47 – 48.)

Teemahaastattelun eli puolistrukturoidun haastattelun pohjalla on oletamus, että haastateltavat ovat kokeneet tietyn tilanteen. Tutkimuksessani oletan, että vanhemmilla on kokemuksia kasvatuskumppanuuden toteutumisesta ja kasvattajilla on näkökulmia kasvatuskumppanuuteen käytännön työn kannalta. Haastattelu kohdennetaan niihin teemoihin, joista halutaan tutkimuksen kannalta lisää tietoa. Yksityiskohtaisten kysymysten sijasta teemahaastattelu etenee tutkimukselle keskeisten aihepiirien varassa tuoden haastateltavien äänen kuuluviin. Keskeistä teemahaastattelussa on, että asioiden merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47 – 48.)

Puolistrukturoidun haastattelun keskeisiksi aihepiireiksi nousivat kolme teemaa, joiden alle järjestäytyivät varsinaiset haastattelukysymykset. Ensimmäinen teema käsittelee *päivähoidossa kasvatuskumppanuuteen liittyvien käytäntöjen näkyväksi tuomista*. Toinen teema käsittelee *jo olemassa olevien kasvatuskumppanuutta edistävien käytän-*

töjen ja niiden merkityksien vahvistamista. Kolmannessa teemassa käsiteltiin *kasvatuskumppanuutta edistäviä uusia toimintatapoja ja kasvatuskumppanuuden kehittämistä.* Teemat pysyivät samoina kasvattajien ja vanhempien haastattelurungoissa, mutta kysymykset painottivat eri näkökulmia ja katsontakantoja. Vanhempien teemojen alla kysymykset painoutuivat vanhemmuuteen, kokemuksiin kasvatuskumppanuudesta sekä toiveisiin ja odotuksiin. Varhaiskasvattajien haastattelussa painotettiin ammatillista näkökulmaa, kasvatuskumppanuuden tukemista, työmenetelmiä sekä kasvatuskumppanuuden kehittämistä.

Muutama päivä ennen haastattelua toimitin haastattelurungon haastateltaville tutustumista varten. Haastateltavan on hyvä saada tutustua haastattelukysymyksiin ennakoon, jotta hän voi pohtia näkökulmiaan asioihin hieman ennalta eivätkä kysymykset tule yllättäen. Haastattelutilanteessa istuimme vastakkain haastateltavan kanssa rauhallisessa tilassa. Haastattelun tallentaminen tapahtui nauhurin avulla. Nauhurin avulla haastattelu sujuu ilman katkoja ja keskustelu säilyy luontevana ja vapautuneena, kun haastattelijan ei tarvitse keskittyä kirjaamaan vastauksia. Haastattelun nauhoittaminen tallentaa tärkeitä haastattelun vivahteita, kuten äänenpainoja ja taukoja, joita ei voida tallentaa haastattelua kirjoittaessa. Nauhurin käyttöön pyysin haastateltavalta luvan ja nauhurin käyttöä ja toimivuutta harjoittelin ennalta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 89 – 93.)

Tutkimuksen tekijänä koin teemahaastattelun oikeaksi valinnaksi tiedonhankintaa varten. Haastattelu vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa antaa paljon lisätietoa ja syventää aihepiirin käsittelyä ja keskustelua siihen liittyen. Sain runsaasti haastattelumateriaalia kahdesta eri näkökulmasta, joiden kokemukset tukivat toisiaan. Haastattelutilanteet koin miellyttäväksi ja avoimiksi. Haastattelin yhteensä kolmea vanhempaa ja kolmea lastentarhanopettajaa. Suuremman otoksen haastattelemineen olisi ollut mielenkiintoista, mutta omat resurssini yksin tutkijana eivät riittäneet suuremman otannon haastatteluun sekä haastattelumateriaalin analysointiin. Haastatteluja toteuttaessani huomasin, että yhteensä kuuden haastateltavan kokemukset kasvatuskumppanuudesta riittävät luotettavan ja yleistettävän tutkimustuloksen saamiseksi, sillä vastauksissa ei ollut havaittavissa suuria näkemyseroja.

6.2.2 Aineiston analysointimenetelmä

Aineistonkeruun jälkeen aloitin aineiston purkamisen. Puhtaaksikirjoitin eli litteroin haastattelunauhut. Litteroin haastattelut valikoivaa menetelmää käyttäen eli kirjoitin tekstinkäsittelyohjelmaan haastateltavan puheen suoraan teema-alueittain. Litteroinnin avuksi on kehitetty erillisiä aineiston käsittely- ja hallintaohjelmia, mutta niitä minulla ei ollut käytössä tässä tutkimuksessa. Tutkimukseeni kuului yhteensä kuusi haastattelua, jotka olivat pituudeltaan puolesta tunnista puoleentoista tuntiin. Litteroitavaa materiaalia kertyi yhteensä neljä ja puoli tuntia. Haastatteluäänite oli selkeä ja siten sitä oli helppoa litteroida. Kuuntelin osia haastattelusta muutamaan kertaan, jolloin varmistin, että litterointi on virheetöntä ja totuudenmukaista. Vaitiolovelvollisuuden mukaisesti litteroin haastattelut tilassa, jossa sivullisilla ei ollut mahdollisuutta kuulla ääninauhvoja. Tutkimuksen valmistuttua poistin nauhat, jotta tietoturva säilyy.

Litteroinnin jälkeen lähestyin aineistoa teemoittelun avulla. Nostin aineistosta esille tutkimusongelmaa valaisevia teemoja, jotka myötäilivät samoja haastattelurungon teemoja. Tämä mahdollisti vertailun tiettyjen teemojen esiintyvyydestä, ilmenevyydestä ja toistuvuudesta. Pyrin löytämään aineistosta tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet, joita keräsin yhteen teemoittain. Keräsin rinnakkaisiksi vastauksiksi samaa teemaa koskevat kysymykset kasvattajien- ja vanhempien näkökumista. Teemoittelu aineiston analysointimenetelmänä soveltui hyvin. Olin laatinut haastattelurunkoon kolme selkeää teema-aluetta, jotka selkeyttivät myös aineiston jäsentelyä. Tutkimustuloksiin kirjasin esille sellaisia haastateltavien sitaatteja, jotka kuvasivat erityisen hyvin kyseistä aihe-aluetta ja vastauksen ydintä. Sitaateista ei selviä haastateltavan henkilöllisyys.

6.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen tilaajatahon myöntämä tutkimuslupa on tutkimuksen eettisyyden lähtökohtana (liite 1). Tutkimuslupa mahdollistaa tutkimukseen tarpeellisten aineistojen käyttämisen sekä tiedon keruun. Salassapitovelvollisuus on tärkeää aineistoa käsitellessä, sen säilyttämisessä sekä lopuksi hävittämisessä. Tutkimuksessani olen pyrkinyt validiin lopputulokseen, eli siihen, että tutkimus tutkii ja mittaa juuri haluttua tutkimusongelmaa. Tutkimuksen validius lisää tutkimuksen arvoa.

Tutkimuksen luotettavuus ja tutkijan eettiset ratkaisut ovat tiiviissä yhteydessä toisiinsa. Tutkimuksen luotettavuus perustuu siihen, että tutkimuksen tekemisessä on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä. Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu se, että tutkija noudattaa toimintatavoissaan rehellisyyttä ja tarkkuutta tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Tutkijan tulee käyttää eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä sekä kunnioittaa muiden tutkijoiden töitä ja tietolähteiden kirjoittajia asianmukaisella tavalla viitaten alkuperäisteoksiin. Hyvän tieteellisen käytännön vastaista on puutteellinen viittaaminen aikaisempiin tutkimustuloksiin, harhaanjohtava raportointi sekä tutkimustulosten vääristeleminen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132 – 133.) Hyvää tieteellistä käytäntöä olen pyrkinyt noudattamaan niin teoreettisen osuuden kirjoittamisessa kuin tutkimusaineiston hankinnassa ja analysoinnissa.

Tutkimukseen valittiin haastateltavat vanhemmat satunnaisotoksella arpoen yhdessä päiväkodin johtajan kanssa. Näin varmistuttiin siitä, että tutkimukseen osallistuvien näkökannat eivät olisi ennalta tiedossa. Jokaisesta kolmesta toimipisteestä valittiin haastateltavaksi lastentarhanopettaja ja koska opettajia oli monia, valikoituivat haastateltavat opettajat arpoen. Tutkimuksessani olen haastatellut sekä kasvattajia että vanhempia. Näin olen saanut laajasti näkökulmia kasvatuskumppanuuden toteutumiseen, jolloin tutkimuksen tulokset eivät ole vain yhden toimijan näkemyksiä. Laaja näkökulma aiheeseen lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Lähestyin tutkimukseeni valittuja haastateltavia vanhempia saatekirjeen muodossa, jossa kerroin tutkimuksestani ja haastattelun kulusta (liite 2). Varhaiskasvattajia lähestyin tutkimukseeni liittyen tapaamisella päiväkodilla. Haastatteluun osallistuminen on aina vapaaehtoista ja haastateltavan tulee tietää riittävästi informaatiota tutkimuksen toteuttamisesta ennen osallistumispäätöstään. Osallistumispäätökseen vaikuttaa usein se, mitä tutkimukseen osallistuminen konkreettisesti tarkoittaa. Haastatteluun valittu voi halutessaan myös kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta. (Kuula 2006, 106 – 107.) Tutkimukseen osallistuminen vaati sekä vanhemmilta että kasvattajilta noin puoli tuntia aikaa sekä haastattelurunkoon tutustumisen ennen haastattelutilannetta. Muutamaa kielteistä vastausta lukuun ottamatta haastateltavat lähtivät tutkimukseen mukaan myönteisinä.

Haastattelutilanteen alussa kerroin haastateltavalle tutkimuksestani ja painotin vaitiolovelvollisuuttani. Tutkimuksestani saatua tietoa käytän ainoastaan tutkimustietona,

jossa ei ole tunnistettavia mielipiteitä eivätkä yksittäiset vastaukset nouse tunnistettavasti esille yhtenäisestä tutkimustulosten analyysistä. Tutkijan on tärkeää huolehtia siitä, että tunnistamattomuus vastauksissa säilyy, sillä se on tutkimuksen eettisten periaatteiden mukaista. (Kuula 2006, 200 – 204.)

6.4 Tutkimuksen kulku ja opinnäytetyöprosessi

Opinnäytetyöni prosessi lähti liikkeelle yhteisellä tapaamisella Anjalan päiväkodin johtajan kanssa, jossa yhteistyössä pohdimme mahdollista opinnäytetyön aihetta. Taivotteenamme oli löytää aihe, joka parhaiten palvelisi niin minun opintojani kohti lastentarhanopettajan kelpoisuutta kuin Anjalan päiväkodin tarpeita. Olen suorittanut opintoihin liittyvän harjoittelujakson Anjalan päiväkodissa, joten tuttujen toimijoiden sekä käytäntöjen ansiosta yhteistyö oli erityisen mutkatonta.

Tutkimuksen aiheen löydyttyä aiheeni vahvistettiin Kymenlaakson ammattikorkeakoulun osalta 19.4.2011. Aiheenvahvistuksen jälkeen tapasimme toukokuussa opinnäytetyön ohjaajan kanssa, jolloin suunnitelimme tulevaa työtä ja muokkasimme aihetta sopivaksi. Kesän aikana laadin tutkimuslupahakemuksen ja sain tutkimusluvan 24.8.2011 Kouvolan kaupungin varhaiskasvatuspäällikkö Helena Kuusistolta.

Syksy ja talvi olivat opinnäytetyön kannalta ideointivaihetta ja varsinainen työskentely alkoi suunnitelmaseminaarista keväällä 2012, jota ennen laadin tutkimussuunnitelman. Touko-kesäkuussa 2012 toteutin tutkimuksen aineistonkeruun yhteistyössä Anjalan päiväkodin henkilökunnan ja vanhempien kanssa. Kesä ja syksy 2012 olivat opinnäytetyön kirjoitusvaihetta, jolloin perehdyin kasvatuskumppanuuden teoriataustaan ja analysoin tutkimustuloksia. Opinnäytetyön kirjoitusvaiheessa tapasin muutaman kerran ohjaavan opettajani ja olin yhteydessä työn tilaajatahoon Anjalan päiväkotiin. Opinnäytetyöni viimeistelin marraskuussa 2012.

Tutkimuksen toteutusaikataulu on ollut tiivis. Kokonaisuudessaan opinnäytetyön prosessi on kestänyt noin puolitoista vuotta, jonka aikana minulla on ollut riittävästi aikaa pohtia tutkimuksen aihepiiriä ja toteutusta. Tutkimuksen työstäminen toteutui sujuvasti, sillä pohjatyö oli perusteellisesti mietittynä. Tiivis ja intensiivinen työskentely opinnäytetyön valmistelussa on sopinut hyvin omaan työskentelytapani ja tämän olen huomioinut alusta asti opinnäytetyöprosessissa.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Haastattelujen tutkimustulokset kasvattajien näkökulmasta

Haastattelujen tarkoituksena oli saada kattavasti tietoa tutkimastani aiheesta. Haastattelun toteutin kysymysten teemarunkoa myötäillen ja haastattelutilanne pohjautui vahvasti dialogisuuteen ja vuorovaikutukseen. Haastatteluteemojen pohjalta tein haastattelun edetessä tarkentavia kysymyksiä ja osoitin vuorovaikutuksessa kiinnostukseni haastateltavan näkökulmiin ja kokemuksiin. Dialogisuuteen pyrkiminen kuuluu vahvasti sosiaalialan ammatillisiin kompetensseihin.

Kaikki haastattelukysymykset osoittautuivat tarpeellisiksi ja tarkoituksenmukaisiksi. Haastattelutilanteessa kysyin kasvattajilta, kuinka he kokevat huolen puheeksi ottamisen ja kuinka se vaikuttaa kasvatuskumppanuuteen. Kysymys ei kuulunut varsinaisiin haastattelukysymyksiin, mutta haastattelujen myötä se osoittautui merkittäväksi kasvatuskumppanuuden aihe-alueeksi. Seuraavaksi avaan tutkimustulokset kasvattajien näkökulmasta haastatteluteemoittain.

7.1.1 Kasvatuskumppanuuden käytännöt näkyviksi

Kasvatuskumppanuus koetaan varhaiskasvattajan näkökulmasta hyvin laajaksi käsitteeksi. Kasvatuskumppanuutta luodaan suhteessa vanhempiin, suhteessa lapsiin sekä suhteessa kasvattajayhteisöön. Kasvattajien keskinäinen kasvatuskumppanuus koetaan näiden kahden muun osa-alueen lähtökohdaksi, sillä varhaiskasvatusta toteutetaan tiimityönä. Teoriaosuudessa tämä näkökulma tulee esille, mutta työtiimin keskinäisen kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu selkeästi tutkimustuloksissa.

Kasvattajayhteisössä pohditaan ja vaihdetaan näkökulmia, kuinka kasvattajayhteisö yhdessä toimii hyvän kasvatuskumppanuuden tavoittelemiseksi. Kasvattajat yhdessä arvottavat, mikä heidän työotteessaan on tärkeintä. Yhteisen arvopohjan ja toimintamallien löytäminen on erityisen tärkeää toimintakauden alussa, mutta tämä työ jatkuu koko toimintakauden ajan. Kasvattajayhteisöllä on yhteinen tavoite, mihin tähdätään ja kuinka työtä tehdään. Yksittäisen kasvattajan persoonan tulee kuitenkin näkyä työotteessa ja sitä tulee kunnioittaa, sillä varhaiskasvatusta ei voida toteuttaa täysin samanlaisella muotilla. Jokainen kasvattaja on vastuussa kasvatuskumppanuuden luomisesta ja tämän prosessin tukena työtiimillä on tärkeä merkitys:

”...tiimi voi olla tukena yksittäiselle kasvattajalle ja jos sie tunnet ja näet et toinen toimii tai sanoo jotenkii rumast täs tilanteessa aina, ni sit tiimin kanssa voidaan yhdessä pohtia, et voisko sen asian esittää jollain toisella tavalla...”

Työyhteisön kollegiaalinen tuki kasvatustyötä kohtaan sekä kasvatuskumppanuuden tukemisessa on ensiarvoisen tärkeää, jota kasvattajayhteisön moniammatillinen osaaaminen tukee. Hyvän kohtaamisen ja vuorovaikutuksen mallintaminen työyhteisössä lisää koko kasvattajayhteisön tahtoa toteuttaa hyvää kasvatuskumppanuutta. Esimies nähdään kasvatuskumppanina suhteessa kasvattajaan. Johtamistyö luo edellytykset kasvatuskumppanuuden toteuttamiselle ja antaa kasvattajalle tukea, ohjausta sekä vuorovaikutuksen mallintamista.

Merkityksellisiä työmenetelmiä kasvatuskumppanuuden tukemiseksi ovat viikoittaiset tiimipalaverit, joissa kasvattajayhteisö pääsee yhdessä keskustelemaan ja sopimaan yhteisistä käytännöistä. Esimies mahdollistaa kasvattajayhteisölle säännöllisesti iltapalavereja, joissa työtiimeillä on enemmän aikaa käytettävissään pedagogiseen keskusteluun. Anjalan päiväkodin kasvattajahenkilöstö kokoontuu ajoittain myös koko talon yhteisiin kokoontumisiin, joissa voidaan käydä keskustelua jokaisen toimipisteen kasvattajayhteisön kesken.

Kaikissa kasvattajien haastatteluissa tärkeimmäksi kasvatuskumppanuuden periaateksi nousi avoimuus päivittäisissä kohtaamisissa. Kasvattajan tulee huolehtia, että hänellä on päivittäin aikaa kohdata lapsi sekä vanhemmat. Arkipäivän kohtaamisesta huolehditaan menetelmämäisesti vastaanottamalla lapsi aamuisin hoitoon ja luovuttamalla lapsi iltapäivällä vanhemmalle, jolloin vaihdetaan kuulumiset kasvotusten ja johon lapsi otetaan mukaan. Aidon kohtaamisen ja keskustelun luomiseen on nähtävä kasvattajana vaivaa. Kumppanuuteen kuuluvat tavalliset arkisetkin keskustelut, joita ei ohjaa aina jokin pedagoginen tavoite. Perheen kohtaaminen arjen kiireistä huolimatta on kumppanuuden edellytys:

”...keskustelu, ihan päivittäin, vaikka sulla olis lapsi jolla kaikki hommat hoituu, mut jos sie ohitat vanhemmat niin, että ei mitään, niin se ei ole silloin sitä huomioimista. Voit ihan hyvin kertoa, et mitä se lapsi on tehnyt päivän aikana, ettei vaan puhuta niille perheille, joiden lapselle on sattunnu jotain erityistä...”

Ammatillinen vuoropuhelu pohjautuu rehellisyyteen, mutta asioiden ilmaisussa on muistettava sensitiivisyys. Kumppanuutta ohjaaviin periaatteisiin kuuluu luottamus ja sen säilyttäminen edellyttää ehdotonta vaitiolovelvollisuuden noudattamista. Yhteisymmärryksen saavuttamisessa merkityksellistä on vanhemman asemaan asettuminen. Vanhemman tunteet tulee hyväksyä ja se näkyy vanhemmuuden arvostamisena. Kainlaisten perheiden kunnioittaminen sekä keskinäinen tasavertaisuus huokuu kohtaamisessa.

Kasvatuskumppanuudessa korostetaan vanhemman tärkeintä merkitystä oman lapsensa tuntijana. On tärkeää luoda tunne, että kasvatustyötä tehdään yhdessä. Kasvatusyhteistyön tarkoituksena ja perustana on lapsen edun tavoittelu, jonka saavuttamiseen varhaiskasvatuksessa täytyy aina pyrkiä. Kasvattaja tiedostaa oman ammatillisen tietämyksensä ja taitonsa, mutta ei korosta asiantuntijuuttaan, vaan pyrkii säilyttämään yhteistyön mahdollisimman tasavertaisena. Kasvattajan on vältettävä ammatillista terminologiaa. Kulttuurierot asettavat haasteita vuorovaikutukselle, jolloin asioiden selventäminen ja kulttuurierojen ymmärtäminen on tärkeää.

Kasvatuskumppanuutta aletaan rakentaa lapsen aloittaessa päivähoiton. Turvallisen suhteen luominen lapseen vaikuttaa suuresti kasvatuskumppanuuden rakentamiseen koko perheen kanssa. Tämän suhteen luomista ja turvallisuuden tunteen syntymistä edistävät tutustumiskäynnit yhdessä vanhemman kanssa, jolloin lapsi saa tutustua päiväkodin arkeen ja lapsiryhmään. Tutustumiskäyntien määrää ei ole erikseen määritetty, vaan perhe voi käydä päiväkodissa ennen varsinaisen hoidon alkamista niin monta kertaa, kuin perheestä tuntuu hyvältä. Vanhemman aito kuuleminen on merkityksellistä, sillä dialogista vuorovaikutusta ei edistä pelkkä päivähoiton käytäntöjen luetteleminen. Kasvattaja kuuntelee vanhempain kertomaa lapsesta sekä toiveistaan tai kokemuksista päivähoiton suhteen:

”...vanhempi kokee, että me ollaan valmiita tekemään samalla tavalla, jos se on mahdollista. Toiveet voi mennä niinkin tärkeisiin asioihin, et mistä kohtaa mie oon tottunut silittää nukutusilanteessa, et se vanhempi hakee sen toiveen kautta sitä, että teethän sie samalla tavalla...”

Päivähoiton aloittaminen on suuri asia lapselle ja perheelle. Kasvattajan pitää ymmärtää sekä myötäelää muutoksen aikaansaamissa tunteissa. Tällaisissa tilanteissa kasvattajan ammattiosaaminen tukee ja lohduttaa myös vanhempaa:

”...se voi olla ensimmäinen erotilanne vasta siinäkin vaiheessa, kun lähdetään eskariin. Että entäs jos mun lapsi itkee, no ei se haittaa mitään, ja sehän osoittaa vaan, että sinä olet sun lapselle tärkeä, ei sun kannata huolestua, ei se jatku koko syksyä...”

Vanhemmuuden tukemisessa kasvattajat korostavat arjen kohtaamisten merkityksiä. Vanhemman kohtaamisessa vuorovaikutustaidot ja herkkyys tunnevuorovaikutukseen ovat avainasemassa. Kasvatuskumppanuuden myötä luodaan avoin ilmapiiri kysyä vanhemman jaksamisesta ja ohjata vanhempi tarvittaessa vahvemman tuen piiriin. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsen kasvatusta ja lapsen ja vanhemman välistä suhdetta, mutta työkenttä täytyy osata rajata selkeästi koskemaan lapsen etua (ks. luku 4.4). Haasteena koetaan se, saadaanko vanhemmat tarttumaan tukimuotoihin ajoissa.

Jos huoli lapsesta herää, siitä keskustellaan aluksi kasvattajayhteisössä ja vaihdetaan keskinäisiä näkemyksiä. Keskustelu vanhempien kanssa etenee avointen kysymysten avulla, jolloin herätellään vanhempia pohtimaan huolen aihetta, johon kasvattajayhteisössä on herätty:

”...ootteko huomannu, herätellää sellasia kysymyksiä vanhemmissa, että jos hekään ei osaa vastata niin he alkaisivat kiinnittämään huomiota niihin asioihin mitä me kysytään...”

Kasvattajayhteisön ja perheen täysin toisistaan poikkeavat kasvatuskäsitteet koetaan haasteena kasvatuskumppanuudelle. Vanhemmat tulee kohdata arvostavasti myönteisessä kasvatuskumppanuuden ilmapiirissä siten, että kumppanuuden jatkumoksi säilyisi ristiriitaisista näkemyksistä huolimatta. Yhteistä näkemystä on haasteellista luoda, jos esimerkiksi huoli lapsesta torjutaan tai vähätellään. Vuorovaikutusosaamisella on tällaisissa tilanteissa tärkeä merkitys:

”...me edetään rappu rapulta siinä, ja sitä rakennetaan koko ajan, että me pystytään säilyttämään se kasvatuskumppanuus, sen vaikean asiankin kanssa. Sitä mukaan sitä vaikeaa asiaa viedään, kun ne vanhemmat on valmiita vastaanottamaan, täytyy antaa niille vanhemmille aikaa pureskella sitä asiaa, vaik me ollaa nähty ammatillisesti ne asiat jo ai-

emmin vaik lapsen kehityksessä, mut se vanhempi kohtaa ne sanat siinä hetkessä, vanhemmat pitää ottaa tunteineen mukaan keskusteluun...”

”...sit sekin pitää toisaalta hyväksyä, et jos vanhemmat eivät ole valmiita asioiden kohtaamiseen, mut meidän velvollisuus on kuitenkin tehdä kaikkemme lapsen hyväksi ja se tarvitsee tuoda vanhemmalle julki...”

”...kun se pohja on hyvä niin hankaliakin asioita voi ottaa esille ja asioista voidaan puhua ja sit se kumppanuussuhde kantaa silti...”

Yhteistyötahojen kanssa tehtävä yhteistyö on myös kasvatuskumppanuutta, johon kuuluvat lapsen perhe, päivähoito sekä erilaiset yhteistyötahot. Tiivistä yhteistyötä neuvolan kanssa toteutetaan lapsen täyttäessä neljä vuotta, jolloin päivähoito ja neuvola vaihtavat näkemyksiään lapsen kasvusta ja kehityksestä. Neuvolan sekä kasvatus- ja perheneuvolan kanssa tehtävä yhteistyö ja asiantuntijakonsultointi ovat erityisen tärkeitä yhteistyön muotoja. Erityislastentarhanopettajan kanssa keskustellaan etenkin silloin, kun huoli lapsen kasvusta tai kehityksen etenemisestä herää. Muita tärkeitä yhteistyötahoja kasvatuskumppanuuden kannalta ovat Hattu-kehitysneuvola, kouluterveydenhuolto esikoululaisilla, puheterapia sekä perusopetus.

7.1.2 Työmenetelmien merkitysten vahvistaminen

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelujen eli vasu-keskustelujen merkitys kasvatuskumppanuutta tukevana menetelmänä on kiistaton. Vasu-keskusteluissa perheen yksilöllinen huomiointi varmistuu. Keskustelutilanteiden tulee olla kiireettömiä ja rauhallisia. Kasvattajan tavoitteena on yhdistää vanhemman ja päivähoidon näkemykset lapsen kehityksestä ja yksilöllisistä oppimisen tavoitteista:

”...vasu-keskusteluissa saadaan tietoa, et kuinka lapsella menee perheessä, että miten lapsi käyttäytyy ja voidaan vähä vertailla että miten sit taas toimii päiväkodissa. Tässäkin korostuu se avoimuus...”

Anjalan päiväkodissa lapsen vasu-keskusteluja sekä päivähoidon aloituskeskusteluja voidaan järjestää lapsen kotona kuin päiväkodillakin. Toimipisteestä riippuen ympäristön merkitys keskustelulle saa erilaisia painotuksia. Merkittävässä osassa haastatteluja lapsen kotona pidetyn vasu-keskustelun arvokkuus nousi esille. Kotona käyty

keskustelu koettiin lähtökohdiltaan tasavertaisemmaksi, jolloin myös tilanne on tärkeä lapselle, kun hän saa esitellä omia juttujaan vastuukasvattajalle. Vanhempaa autetaan näkemään kotikäynnin arvokkuus lapsen kannalta. Kotikäynti voi tuoda vanhemmalle aluksi mieleen kontrollin ja arvioinnin, vaikka se ei ole varhaiskasvatuksen kotikäyntien tarkoituksena. Kaikki perheet eivät halua kotikäyntiä, jolloin päiväkodilla käyty keskustelu on kuitenkin aivan yhtä tärkeä. Kotikäyntien järjestäminen vaatii työtiimiltä sekä esimieheltä erityistä joustavuutta, mutta siihen ollaan valmiita, kun niiden tärkeä merkitys on kasvattajayhteisön tiedossa:

”...siinä on jotenkii kun mennää sinne lapsen kotiin, perheen kotiin, siihen ympäristöön, missä se lapsi viettää aikaa, niin se jättää semmoisen ihan erilaisen fiiliksen sitä perhettä kohtaan, et se perhekin ottaa sinut sen jälkeen jotenkii ihan toisella tavalla, kun sie olet käyny siellä heillä kotona, se on jotenkii niin erilainen se kohtaaminen positiivisessa mielessä...”

”...vaikka meil on ne kaikki asiat mielessä, mitä kaiken muun lomassa yritetään saada selville siitä lapsesta, et me ei mennä sinne minkään paperipumaskan kanssa, vaan tehdään siitä mahdollisimman vierailumainen tilanne. Ja sen jälkeen on kiva palata, et oli ihanaa kun sain tulla teille vierailulle ja nähdä ne sun lelut ja kun tuli se paha mieli ni näin miten se teidän keskinäinen lepytys toimi...”

”...on tärkeää antaa palautetta vanhemmalle, että ihanaa kun sain tulla ja nähdä tästä lapsesta näit asioita, mitkä on sille lapselle sellasii merkityksellisii, kun se tääl meil kohtaa sit samanlaisia asioita, ja lapselle se on äärettömän tärkeä juttu...”

Vastuukasvattajamalli on käytössä kaikissa Anjalan päivähoidon toimipisteissä, mutta menetelmän painotuksella on eroja. Toisaalla vastuukasvattajamalli näkyy ainoastaan vasu-keskustelujen yhteydessä, kun taas toisessa toimipisteessä vastuukasvattajamalli korostuu etenkin päivähoidon aloituksen yhteydessä. Luottamuksellinen kumppanuuksuhde rakentuu vastuukasvattajan kanssa helpommin, jolloin vanhempi voi alussa tukeutua vastuukasvattajaan etenkin arkaluontoisempien asioiden yhteydessä. Vanhemmalle kuitenkin kerrotaan, että lapsen asiat on tärkeä jakaa koko kasvattajayhteisön kesken. Vastuukasvattajan ammattitaitoon kuuluu asioiden puntarointi, millaiset asiat

vastuukasvattaja haluaa itse sanoittaa perheelle ja millaiset asiat on tärkeä välittää perheelle työvuorosta ja kasvattajasta riippumatta. Tämä vaikuttaa kumppanuuden jatkumoon ja syvemmän suhteen rakentumiseen vastuukasvattajan kanssa. Vastuukasvattajan kanssa voi olla helpompi keskustella, kun yhdessä tiedetään, mitä on aikaisemmin puhuttu.

Vastuukasvattajamallin hyvät puolet tulevat esille keskusteluissa, kun kasvattaja voi keskittyä tiettyihin perheisiin ja heidän kanssa toteutuvaan kumppanuuteen. Lapsiryhmän toiminnan kannalta kasvattajayhteisön tasavertainen vastuu nähdään tärkeämpänä, vaikka menetelmä jakaakin selkeämmin kasvattajien keskinäistä työn- ja vastuunjakoja. Lastentarhanopettajalla on pedagoginen vastuu lapsiryhmästä, jolloin hän ei voi sivuuttaa kasvatusvastuuta jakamalla toimintaa pienryhmiin vastuukasvattajamallin mukaisesti. Tuolloin hänellä ei ole mahdollista havainnoida jokaisen lapsen päivää riittävän tarkasti.

Vanhempien toiveita lapsiryhmän toimintaa ajatellen pyritään selvittämään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskusteluiden – sekä vanhempainiltojen yhteydessä. Toiveita ja ehdotuksia vanhemmat kertovat kasvattajien mielestä valitettavan vähän, mikä on kasvattajayhteisössä tulkittu vanhempien tyytyväisyytenä toiminnan sisältöihin. Vanhempien mahdollisuuksista osallisuuteen pitäisi varhaiskasvattajien näkökulmasta tiedottaa yhä tehokkaammin, jotta vanhempia saataisiin aktivoitua enemmän mukaan päiväkodin toimintaan. Vanhempien osallisuutta edistetään etenkin vanhempainiltojen yhteydessä, mutta muulloinkin toimintakauden kuluessa vanhempien toiveet otetaan suunnittelussa huomioon:

”...ihan sellainen käytännön tilanne, että suujumppaa toivottiin enemmän niin sitten tartuttiin siihen, että yhdeltä vanhemmalta tuli kysymys, että pidetäänkö meillä suujumppaa ja sitä alettiin sitten kehittää...”

Kasvattajat korostavat vanhempainiltojen, vasu-keskusteluiden sekä vanhempainyhdistyksen merkitystä vanhempien osallisuuteen. Varhaiskasvattajien mielestä olisi tärkeää kertoa vanhemmille siitä mahdollisuudesta, että he voivat osallistua päiväkodin arkeen niin paljon, kuin heillä vain on mahdollisuuksia. Vanhemmille olisi avartavaa tulla päiväkotiin edes yhdeksi päiväksi havainnoimaan, mitä kaikkea lapsen hoitopäivä kokonaisuudessaan sisältää. Tällainen kokemus lisäisi myös kasvatuskumppanuutta, kun ymmärrys lapsen toimintaympäristöstä rikastuisi.

Vanhempainiltojen sisällöissä koettiin olevan mahdollisuuksia vanhempien osallisuuden syventämiseen. Konkreettisenä menetelmänä vanhempainiltoihin voisi suunnitella toiminnallista ja osallistavaa toimintaa osittain kasvattajien luentomaisten puheiden sijaan. Osissa toimipisteitä onkin järjestetty perheiltoja, joihin perheet kokoontuvat yhdessä toiminnallisen tekemisen äärelle. Teemailtojen myötä saadaan kasvattajien asiantuntijaroolia suhteessa vanhempiin kavennettua ja voidaan mallintaa mukavaa yhdessäoloa ja hassuttelua perheiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Tämänkaltaista toimintaa voisi kehittää yhä enemmän kumppanuuden syventämistä tukemaan. Tämä tiivistäisi kasvattajien suhdetta vanhempiin ja vanhemmat saisivat mahdollisuuden tutustua myös toisiinsa. Vanhempien osallisuudella nähtiin olevan merkitystä myös koko Anjalan päivähoiton ja lähiympäristön yhteisöllisyyteen.

Varhaiskasvattajat tiedostavat Varhaiskasvatuksen perusteissa linjatun vanhempien osallisuuden tavoitteen, mutta osallisuuden vaatimukselle tulee myös asettaa rajansa. Vanhemmille tulee luoda mahdollisuus vaikuttaa, mutta lähtökohtaisesti varhaiskasvattajat hoitavat työnsä ja luovat ymmärrystä vanhemman omille kiireille ja työlle. Konkreettista osallisuutta luonnehditaan sanahelinäksi sekä yltiöoptimistiseksi tavoitteeksi. Varhaiskasvatuksen perusteiden linjaukset sekä varhaiskasvatustyön käytännöt eivät aina ole yhdenmukaiset.

Anjalan päivähoiton kasvattajayhteisössä vallitsee tyytyväisyys kasvatuskumppanuuden onnistumiseen ja sen tavoitteiden saavuttamiseen. Kasvattajayhteisön motivoituneisuus laadukkaaseen kasvatustyöhön ja hyvään kumppanuuteen näkyy seuraavasta puheenvuorosta:

”...mie koen, et ainakin viime vuoden osalta, me ollaan tehty ihan kaikkemme. Et sen paremmin ei oltais tiiminä voitu siinä onnistua, niin tiimin kesken kuin niiden vanhempien kesken, kuin niiden lasten kesken. Ollaa pohdittu niitä asioista, mitkä ei oo toiminnu, avoimesti ja hyvässä hengessä...”

7.1.3 Kasvattajien kehittämisohdotukset

Lapsen aloittaessa päivähoiton aloituskeskustelulla on tärkeä merkitys kasvatuskumppanuussuhteen rakentamisessa (ks. luku 5.1). Aloituskeskustelu lapsen kotona koetaan hyvänä tilaisuutena aloittaa kasvatuskumppanuuden luominen niin vanhempi-

en kuin lapsenkin välillä. Kotikäynniltä kasvattaja saa mukaansa tärkeää tietoa lapsen persoonallisuudesta ja tavoista, joita tarvitaan lapsen kanssa toimiessa päiväkotiympäristössä. Merkittävässä osassa haastatteluja, tällaisiin kotikäynteihin aloituskeskusteluiden muodossa toivotaan enemmän mahdollisuuksia.

Lapsen päivähoiton aloittamiseen toivotaan tiiviimpää läsnäoloa ja kohtaamista, johon työtiiminä tahdotaan panostaa. Lapsen tutustumiskäynnin aikana toivotaan, että aikaa löytyisi keskustelun käyntiin myös lapsiryhmän ulkopuolella rauhallisessa tilassa. Kasvattajilta kumpuaa kehitystoive johtamistyöhön, että he saisivat olla aiempaa vahvemmin mukana ensimmäisestä puhelusta lähtien lapsen päivähoiton aloituksessa ja tutustumistyössä. Vastuukasvattajan läsnäolo ensimmäisenä hoitoamuna olisi niin lapselle kuin vanhemmallekin tärkeää, eikä tämä vaadi työtiimiltä kuin suunnittelua ja yhteisiä sopimuksia ja käytäntöjä. Tahto tällaiseen kumppanuuden kehittämiseen ilmentää mielestäni työtiimin syvää motivoituneisuutta kasvatuskumppanuuden tavoitetta kohtaan.

Taksikyydillä kulkevien lapsien perheisiin on haasteellista luoda tiivistä kumppanuuksuhdetta, kun arkipäivän kohtaamiset jäävät pois. Tällaisissa tilanteissa puhelinkontaktit sekä reissuvihkoviestittely ovat tärkeitä välineitä sopia yhteisistä käytännöistä ja tiedottaa asioista. Perheiden kanssa järjestetään tapaamisia, jolloin lapseen liittyvistä kasvatuskysymyksistä voidaan keskustella kasvokkain. Päivähoiton tilat ja työaikajärjestelyt asettavat osaltaan haasteita kasvatuskumppanuudelle ja vanhemman kohtamiselle:

”...vanhempien kohtaaminen näissä arkipäivän tilanteissa on edelleenkin meille haaste, kun tilanteet saattaa olla tosi kiireisiä etenkin iltapäivisin, kun osa henkilökunnasta poistuu niin sit saatat olla yksin tilanteessa ja vanhemmalla saattaa ollakin sellainen asia mikä pitäis jakaa ni se on sit haaste jos on viel paljon lapsia paikalla. Että pystyis ajan kanssa kohtaamaan siinä hetkessä sen vanhemman...”

Kasvattajien välistä tiedonkulkua tulisi kehittää toimivammaksi. Tämä kehittämis ehdotus nousi esille merkittävässä osassa haastatteluja. Jokaisen kasvattajayhteisön jäsenen tulisi olla tietoinen lasta koskevista asioista huolimatta siitä, onko hän lapsen vastuukasvattaja. Varsinkin vasu-keskustelujen yhteydessä kasvattajayhteisön tiedonkuku ja siten yhteisen näkemyksen löytäminen olisi merkityksellistä. Etenkin uudelle

työtiimille tulisi luoda mahdollisuuksia tiedonkulun toteuttamiseen entistä paremmin esimerkiksi iltapalaverien yhteydessä, sillä arjen kiireessä siihen ei aina löydy tilaisuuksia. Myös vasu-keskusteluiden sisältöjen purkuun olisi iltapalaverissa enemmän aikaa. Päiväkodin lapsiryhmien välinen tiedottaminen nousee myös tärkeäksi, sillä samassa toimipisteessä kasvatustavoitteet on yhteinen esimerkiksi ulkoiluiden ja työvuorojärjestelyiden myötä.

Esimiehen pedagogisella johtamisella on tärkeä merkitys kasvatuskumppanuuden toteutumiseen ja siihen, kuinka syvällistä kumppanuutta kasvattajayhteisöllä on mahdollisuus tavoitella. Esimiehen pedagogiseen johtajuuteen kasvattajayhteisö toivoo enemmän ajallisia resursseja, jotta päiväkodin johtaja voisi tukea työtiimejä enemmän kasvatustyössä ja kumppanuuden rakentamisessa sekä olla arjessa näkyvämminkin mukana pedagogisena tukena.

7.2 Haastattelujen tutkimustulokset vanhempien näkökulmasta

Vanhemmat valikoituivat haastatteluun satunnaisesti arpomalla ja he ovat kaikki Anjalan päivähoiton asiakasperheitä. Vanhempien näkökulma kasvatuskumppanuuden toteutumisesta antaa mielenkiintoisen vastineen kasvattajien ammatilliseen näkökulmaan. Vanhempien haastattelukysymykset koskivat samoja aihe-alueita kuin kasvattajien kysymykset, mutta ne oli aseteltu vanhemmille sopivaan muotoon korostaen oman lapsen tuntemusta sekä omia kokemuksia käytännön kasvatuskumppanuustilanteissa.

Teemahaastattelun avoimet kysymykset käsittelivät kasvatuskumppanuuden käsitettä, kasvatuskumppanuutta tukevia menetelmiä ja käytäntöjä, vanhempien osallisuutta, vanhemmuuden tukemista ja kehitysehdotuksia kasvatuskumppanuuden syventämiseksi. Haastattelutilanteissa kehitysehdotukset nousivat esille muiden käsiteltävien aiheiden lomassa ja haastattelun loppupuolella kokosimme yhdessä haastateltavan kanssa hänen esittämät kehitysehdotukset yhteen. Seuraavaksi avaan tutkimustulokset vanhempien näkökulmasta haastatteluteemoittain.

7.2.1 Kasvatuskumppanuuden merkitys

Kasvatuskumppanuus ymmärretään vanhempien näkökulmasta kasvattajien ja vanhempien yhteistyönä. Kasvatuskumppanuus toi vanhemmille mieleen yhteiset kasvatuksen pelisäännöt, lapsen tuntemuksen sekä tiedonkulun vanhempien ja päivähoidon välillä:

”...ne kertoo, kuinka päiväjärjestelyt on hoidossa mennyt ja kaikenlaisista kokemuksista lasta kohtaan ja jos itsellään on jotain mitä haluaa kysellä hoitohenkilökunnalta tai kertoo, mitä on kotona käynyt, että sellasta yhteistyötä..”

”...meil on yhteiset pelisäännöt, minkä mukaan mennään. Me ollaan kerrottu näille hoitajille, et minkälainen lapsemme on..”

Kasvatuskumppanuussuhteen vanhemmat kokivat molemmin puolin arvostavaksi. He kokivat, että heitä vanhempina kuultiin. Yhteisesti sovituista käytännöistä ja kasvatuksen säännöistä on pidetty päivähoidossa kiinni ja toiminta on ollut avointa ja yhteistyöhön tähtäävää:

”...mulle se on aika mones asias niinku tukennu omaa kasvatusta ja ne kuuntelee jos on ollu niinku jotain et meil tehää näin, ni sitä myös on noudatettu...”

Kasvattajilta saatu positiivinen palaute on tukenut vanhemmuutta. Merkittävä osa vanhemmista koki, että perheen tukiverkostolla on vahva merkitys vanhemmuuden tukemisessa, jolloin päivähoidon tarjoaman tuen merkitys ja tarve vähenee. Vanhemmat kuitenkin kokivat, että tukea vanhemmuuteen olisi saatavilla, jos he havaitsisivat tarvitsevansa sitä. Vanhemmat kertoivat, että kasvatushenkilöstöä on helppo lähestyä ja heille on helppoa puhua asioista, jolloin myös tuki vanhemmuuteen on helposti saatavilla.

Vanhemmuuden tukeminen tarkoittaa usein keskustelua tunteista, kokemuksista sekä mahdollisesti perheen arkaluontoisista asioista. Vanhemmuuden tukeminen on riippuvaista myös vanhempien suhtautumisesta: kuinka he haluavat käsitellä asioita, kuinka halukkaita he ovat syvälliseen yhteistyöhön ja kuinka he käsittävät jaetun kasvatusteh-

tävän. Kasvatuskumppanuussuhteessa tärkeiksi tekijöiksi nousivat vanhempien näkökulmasta vuorovaikutus sekä keskusteleminen kasvatushenkilökunnan kanssa. Avoimuus niin kasvattajien kuin vanhempien suunnalta on kumppanuuden perusta:

”...pitää olla avoimuutta vanhemmillakin, että pystyy puhumaan asioista ja haluaa ottaa sen tiedon vastaan että mitä on tapahtunut. Ettei pidä niin itsestäänselvyytenä asioita, joita päivähoitossa tapahtuu...”

Vanhemmuutta tukeviksi asioiksi koettiin myös sellaiset päivähoiton toiminnot, joita kodissa ei pystytä samalla tavoin tarjoamaan. Lapsi on oppinut ryhmätyötaitoja sekä sellaisia käytöstapoja, joihin kodin kasvatuksella ei voisi yhtä tehokkaasti vaikuttaa. Päivähoiton tarjoama virikkeellisyys ja puuhailu koettiin helpottavan kodin muuten niin kiireistä arkea. Lapsen kehitykseen liittyvissä siirtymäkohdissa päivähoiton tuki on erityisen merkityksellistä. Kasvattaja voi tukea vanhemmuutta vahvistamalla tietoa lapsen kehitykseen ja ikäkausiin liittyvissä haasteissa (ks. luku 4.2):

”...tietty kun on tullu ikäkauden mukana tollasii, et mielialat vaihtelee, ni siit kun jutteele ni huomaa et niin se on kaikil muillakin. Ja ne on sanonnukin et se kuuluu tohon ikään..”

Kasvatuskumppanuutta pidettiin kaiken kaikkiaan erittäin tärkeänä osana päivähoiton arkea. Vanhempien näkökulmasta kasvatuskumppanuus näyttäytyi yhteistyön perustana, jonka kautta vanhemmat saavat tärkeää tietoa lapsensa varhaiskasvatuksesta. Kasvatuskumppanuuden vastakohtana olisi kaksi erillistä lapsen kasvuympäristöä, jotka toimisivat erillisinä eri tavoitteita kohti. Varhaiskasvattajat havainnoivat lasta ulkopuolisin silmin ja he kertovat vanhemmille niistä seikoista, joita vanhempi ei itse lapsessaan huomaa. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät kaksi näkökulmaa lapsesta. Kasvatuskumppanuuden keskiössä on aina lapsen etu. Tämä näkökulma painottui niin kasvattajien kuin vanhempienkin puheenvuoroissa:

”...siin on varmaan lapsellakin turvallinen olo, kun näkee että vanhempien kaa vaihetaan kuulumisia. Kyllähän siinä paistaa se välittäminen. Aika paljon noi pienet ymmärtää asioita...”

7.2.2 Kasvatuskumppanuuden käytännöt

Keskusteleminen ja toisen osapuolen kuuleminen ovat kasvatuskumppanuuden käytäntöjä sekä vuorovaikutusta ohjaavia perusteita (ks. luku 4.1). Päivähoidossa toteutuvat käytännöt ovat rakentuneet näiden periaatteiden mukaisiksi. Vanhemmat korostavat keskustelujen ja aidon kuulemisen merkitystä arjessa. Arkipäiväiset lapsen touhut, nukkuminen ja ruokailu, ovat tärkeitä asioita vanhemmille kuulla, sillä niillä on vaikutusta lapsen päivän rytmittämiseen kotona. Näin yhdistyvät kaksi lapsen tärkeintä oppimisympäristöä.

Anjalan päiväkodissa lapsen vastaanottaa ja luovuttaa vanhemmalle aina joku kasvatushenkilöstön jäsen. Nämä kohtaamiset mahdollistavat päivittäiset keskustelut ja tietojen vaihdon. Vanhemmat korostavat tämän käytännön merkitystä. Käytäntö tukee kasvatuskumppanuutta ja sen merkitys on perusteltavissa kumppanuuteen kuuluvilla kohtaamisen, keskustelun ja kuuntelun periaatteilla. Keskusteluissa kasvattajahenkilöstö käyttää vanhempien mukaan hyvin selkeää kieltä (ks. luku 4.1). Kieli on ymmärrettävää eikä varhaiskasvatukseen liittyvää ammattitermistöä käytetä ilman, että sanojen merkitystä ei avattaisi vanhemmille.

Lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen liittyvillä vasu-keskusteluilla on tärkeä merkitys kasvatuskumppanuuden rakentamisessa ja tämän myös vanhemmat tunnistavat. Vanhemmat kertovat odottavansa vasu-keskusteluja, sillä niissä he kuulevat päivähoidon näkemyksen lapsen kasvusta ja kehityksestä sekä oppimisen tarpeista. Jos lapsen oppimisessa havaitaan tuen tarpeita, vanhemmat toivovat saavansa tukea ja ohjausta varhaiskasvatuksesta lapsen taitojen harjaannuttamiseen kotona. Vanhemmat ovat havainneet, että hyvin toimivassa yhteistyössä ja arjen kohtaamisissa keskustellaan samoista teemoista, kuin vasu-keskustelujen aikanakin. Vasu-keskustelujen merkitys korostuu vanhempien mielestä esiopetusvuoden aikana, kun halutaan havainnoida lapsen kouluvalmiuksia.

Vasu-keskusteluissa vanhempien odotukset kohdistuvat usein siihen, millaisia havaintoja päivähoito on lapsesta tehnyt. Päivähoidossa puolestaan halutaan yhtäläillä kuulla vanhempien näkökulman lapsen kehittymisestä ja siitä, millainen lapsi kotona on (ks. luku 26). Tutkimustuloksissa voidaan havaita tämä asettelu, jossa varhaiskasvatuksen näkökulma vanhempien odotuksissa korostuu:

”...minust on kiva kuulla, miten ne kehittyi ja just et miten ne näkee hoidos...”

Näin ei kuitenkaan aina ole, sillä seuraavassa kommentissa vanhempi kiteyttää sen, millainen tavoite kasvatuskumppanuudelle vasu-keskusteluissa asetetaan:

”...se on yleensä et ne kertoo, miten tääl on menny ja me kerrotaa, miten kotoon on menny. Et miten ne sit kohtaa. Et ollaako sillä tavoin samoilla linjoilla...”

Vasu-keskusteluja voidaan käydä niin päiväkodin tiloissa kuin lapsen kotonakin. Vanhempien näkökulmasta vasu-keskustelujen paikalla ei nähty olevan suurtakaan merkitystä ja molemmissa paikoissa havaittiin niin hyviä kuin huonojakin puolia. Päivähoidossa keskustelutilanne olisi rauhallisempi, sillä kotona lapsi olisi keskustelutilanteessa mukana. Toisaalta kotona käyty keskustelu voisi tuntua luontevammalta.

Kasvatuskumppanuudessa lapsen ja vanhemman ainutlaatuisen tunnesiteen merkitys tunnistetaan ja vanhemman tuntemusta omasta lapsesta pyritään jakamaan lapsen edun mukaisesti. Päivähoidossa vanhemman toiveita lapsen hoidosta halutaan kuulla mahdollisuuksien mukaan. Vanhemmat ovat kokeneet, että heidän toiveensa ja ajatuksensa on otettu hyvin huomioon. Tämä korostuu etenkin lapsen päiväunien kohdalla. Merkittävä osa haastatelluista vanhemmista korostaa, että yhteistyö silloin, kun lapsen päiväunet ovat jääneet pois, on ollut erityisen ymmärtävää ja yhteisymmärrykseen tähtäävää. Tämä aihealue lapsen hoidossa on selvästi mietityttänyt vanhempia ja sen merkitys kumppanuuteen on tärkeä, sillä yhteiset sopimukset hoidosta ja kasvatuksesta luovat luottamuksen tunteen kumppanuuteen:

”...voin aina turvallisesti jättää lapseni tänne, eikä tarvitse miettiä et meneeköhän se silleen niinku sovittii...”

Vastuukasvattajajärjestelmä on koettu vanhempien näkökulmasta toimivaksi järjestelmäksi. Vastuukasvattajajärjestelmää voidaan toteuttaa hyvin erilaisella painotuksella päivähoidon yksiköstä ja tarpeista riippuen (ks. luku 5.4). Anjalan päivähoidon yksiköissä vastuukasvattajajärjestelmä toteutuu hieman eri laajuudella. Tutkimustuloksista selviää, että vanhemmilla on syntynyt lapsen vastuukasvattajan kanssa syvempi kumppanuussuhde. Vastuukasvattajalle on helpompi puhua lapsen asioista, koska hän

on perehtynyt lapsen taustaan ja kehitykseen parhaiten. Vastuukasvattajan kanssa käydään eniten keskustelua lapsen liittyen. Vanhemmat havaitsivat myös lapsen kiintymisen vastuukasvattajaan erityisenä. Toisaalta toisessa toimipisteessä vanhemman kokemus vastuukasvattajasta on erilainen, sillä hänen mielestään omaa erityistä vastuukasvattajaa ei ole korostettu, vaan kaikki kasvattajat toimivat täysin tasavertaisina kasvatuskumppaneina.

Lapsen aloittaessa päivähoidon kasvatuskumppanuutta aletaan rakentaa. Vanhemmat eivät ole muodostaneet suuria ennakkokäsityksiä tai odotuksia kasvatuskumppanuuden suhteen, vaan käsitys kumppanuudesta on syntynyt yhteistyön myötä. Vanhempia on mietityttänyt päivähoidon alussa eniten lapsen sopeutuminen päivähoitoon. Osalla haastateltavista vanhemmista oli kokemuksia kasvatuskumppanuuden toteutumisesta muista päivähoitoyksiköistä, jolloin heillä oli vertailukohde. Anjalan päivähoitossa kasvatuskumppanuus on heidän mukaansa toteutunut mallikkaasti ja päivittäiset kohtaamiset on koettu luontevina. Kokemukset kuulluksi tulemiselle ovat olleet merkittäviä:

”...tääl kuunneltii oikeesti, mitä meil on asiaa. Nää oikeesti kuuntelee...”

Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa on kasvatuskumppanuuden osa-alue, jonka toteutuminen laaja-alaisena ei läheskään aina päivähoitossa toteudu. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittaa päivähoitoa työskentelemään kohti vanhempien osallisuuden tavoitetta (ks. luku 4.5). Opinnäytetyön tutkimustulokset vahvistavat niin teoriaosuutta osallisuudesta kuin pohdintojani sen toteutumisesta. Toisaalta osallisuuden puutteista ei voida yksinomaan vastuuttaa päivähoitoa. Tutkimustuloksista selviää, että vanhemmat tiedostavat arkipäivän kiireet eivätkä niiden vuoksi ole halukkaita lähtemään mukaan ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman suunnittelutyöhön. Tyytyväisyys varhaiskasvatuksen sisältöjen suunnittelutyöhön ei ole luonnut tarvetta omien vaikutusmahdollisuuksien käyttämiseen:

”...itse en oo osannu ajatella sitä millään tavalla, et ois edes valtaa tai pystyis edes vaikuttamaan mihinkään näiden työskentelyihin, kun oon ollut niin tyytväinen, ettei ole tarvinnu...”

”...enkä tiedä onko se edes tarpeellista, mulle se ei periaatteessa, kun olen ollut niin tyytyväinen. Kyl tää niin paljon erilaisia juttuja on kuitenkin kuin kotona...”

”...me ollaan huomattu, että nämä rungot on pystytty suunnittelee ihan hyvin jo ilman et me ollaan oltu mukana...”

Anjalassa toimivan vanhempainyhdistys Ampparin toiminnasta vanhemmat olivat tietoisia. Vanhemmat ajattelivat, että vanhempainyhdistyksen kautta vaikuttaminen on luontaisin keino ja yhdistyksessä toimimalla olisi todellinen mahdollisuus vaikuttaa. Kukaan haastateltavista vanhemmista ei kuitenkaan ollut osallistunut vanhempainyhdistyksen toimintaan, vaikka tietoa sen toiminnasta ja suunnitelmia osallistumisesta olisikin ollut.

7.2.3 Vanhempien kehittämisehdotukset

Vanhempien näkökulmasta kasvatuskumppanuuden kehittämistoiveeksi nousi tiedottaminen ja tiedonkulku. Vanhemmat kokivat, että etenkin päivähoiton hallinnon tiedotteita jaetaan hyvin paljon ja ne kuormittavat vanhempia:

”...tiedotelappusia tulee usein. Ehkä toisinaan liikaa. Se nyt on ehkä enemmän tota byrokratiaa, mikä on lisääntynyt mun mielest hirveesti. Kaiken maailman laput ja ilmoitukset ja allekirjoitukset ni niitä on nykyisin liikaa...”

Kasvatuskumppanuus rakentuu arkipäivän kohtaamisissa ja keskusteluissa yhdessä kasvattajien ja vanhempien kanssa. Kasvattajan aktiivinen rooli vuorovaikutuksen aloittajana on osa ammatillista vastuullisuutta. Kasvattajahenkilöstöllä on aina päävastuu kasvatuskumppanuuden rakentumisesta ja sen ylläpitämisestä. Päivähoidon arjessa kuulumisten vaihtamisella on tärkeä merkitys kumppanuuden kannalta (ks. luku 5.2). Tämän merkityksellisen vuorovaikutuksen toteutumiseen kannattaa koko kasvattajayhteisön panostaa, luoda kumppanuuden kannalta arvokkaita tilanteita ja etsiä sopivia käytäntöjä:

”...enemmän toivois sitä, et hoitajat, et tietyst kiire niil on, et ne tulis niinku omaehtosest joskus sanomaan, et miten päivä on menny. Jos niilt

ei kysyis, ni sitä ei varmaan kukaan tulis sanomaan. Pitää olla niinku aktiivinen ite. Et se on sellain asia mikä joskus vähä häiritsee...”

Toisaalta päivähoiton tiedottaminen sai myös myönteistä palautetta. Osa vanhemmista kokee, että he saavat riittävästi tietoa lapsen päivän kulusta ja vaikka hoitopäivän aikana ei olisi tapahtunutkaan mitään ihmeellistä, niin jokaisen päivästä silti kerrotaan lapsen kuulumiset. Anjalan päiväkotitoimii kolmessa eri toimipisteessä. Tämä selittää erilaiset kokemukset ja näkökulmat asioihin, sillä käytännöt päiväkodin toimipisteissä saattavat hieman poiketa toisistaan. Yleisesti ottaen ilmoitustaululla olevien viikkosuunnitelmien välittämää informaatiota pidettiin vanhempien mielestä selkeänä. Lokerikkoihin jätetyt tiedotteet toimivat hyvänä käytäntönä ja ne tavoittavat vanhemmat hyvin.

Vanhemmat toivovat, että kasvatushenkilöstön keskinäistä tiedotusta tehostettaisiin. Lapsen vastuukasvattajalla on usein tarkempi tietämys lapsen ja perheen asioista, mutta muidenkin kasvattajien on hyvä tietää lapsen asioista, sillä vastuukasvattaja ei aina ole päiväkodissa paikalla työvuorojärjestelyjen takia. On tärkeää kirjata asiat ylös, jotta ne tavoittavat kaikki kasvattajayhteisön jäsenet.

Vanhemmat kokivat kasvatuskumppanuuden haasteeksi henkilökunnan vaihtuvuuden. Kumppanuussuhteen rakentuminen vie aikaa, joten muutokset kasvattajahenkilöstössä toimintakausittain haastavat perheet aloittamaan kasvatuskumppanuussuhteen uuden kasvattajan kanssa aina uudelleen (ks. luku 4.3). Vanhemmat kokevat, että uuden kumppanuussuhteen alussa kasvattajan ja lapsen rakentama suhde sekä vanhempien ja kasvattajan yhteistyö tulee aloittaa jakamalla alusta saakka lapsen tuntemus sekä sovitut kasvatuskäytännöt. Perheitä arveluttaa, jatkuuko yhteistyö yhtä hyvänä kuin edellisenä toimintakautena.

7.3 Yhteenveto ja vertaaminen aiempiin tutkimuksiin

Tutkimukseni tavoitteena oli tuoda Anjalan päiväkodissa toteutuvan kasvatuskumppanuuden käytännöt näkyviksi. Kasvatuskumppanuuden toteutumista pohdittaessa on olennaista havaita varhaiskasvatuksen ja vanhempien yhteisiä näkemyksiä yhteistyöstä ja hyvistä kumppanuutta tukevista käytännöistä. Kasvattajien ja vanhempien kokemukset kasvatusyhteistyön toteutumisesta ovat samansuuntaisia, sillä merkittäviä näkemyseroja kasvatuskumppanuuden osa-alueiden toteutumisesta ei ilmennyt.

Kasvattajayhteisön haastatteluista saaduista tutkimustuloksista voidaan selkeästi havaita motivoituneisuus ja ammatillinen asennoituminen työskentelyyn kasvatuskumppanuuden tavoitetta kohti. Kasvatuskumppanuus nähdään Anjalan päiväkodin kasvattajayhteisössä tavoittelemisen arvoisena ja tärkeänä varhaiskasvatuksen osa-alueena sekä lapsen kasvun ja kehityksen kannatteluna. Kokonaisuudessaan tutkimustuloksista voidaan todeta, että kasvatuskumppanuus toteutuu Anjalan päiväkodissa laadukkaana. Kasvattajien vastauksista näkyi ammatillinen pohdinta ja tavoitteellinen varhaiskasvatuksen näkökulma.

Vanhempien vastaukset puolestaan muotoutuivat haastatteluissa suurilta osin palautteenomaisiksi vastauksiksi, mikä on luonteva päivähoitopalvelun asiakkaan näkökulma. Vanhempien kokemukset kasvatuskumppanuuden toteutumisesta ovat olleet kokonaisvaltaisesti myönteisiä. Tyytyväisyys yhteistyöhön heijastuu kaikille kasvatuskumppanuuden osa-alueille. Kehitysehdotuksiksi nousseet seikat eivät näy kasvatuskumppanuuden toteutumisessa varsinaisina puutteina, vaan niitä kehittämällä kasvatuskumppanuutta voidaan syventää entisestään.

Vanhemmuuden tukeminen kasvatuskumppanuussuhteessa korostui kasvattajien vastauksissa. Huolen puheeksi ottaminen ja erityisen tuen tarpeet haastavat kasvattajat toimimaan lapsen edun mukaisesti säilyttäen kuitenkin myönteisen kasvatuskumppanuuden ilmapiirin ja kasvatusyhteistyön jatkumon. Vanhemmuuden tukeminen tarkoittaa monenlaista tukea arkipäivän kasvatustilanteista vakavasti otettavaan huoleen lapsen kehityksestä, joten termi vanhemmuuden tukeminen herättää varmasti erilaisia tulkintoja näkökulmasta riippuen. Vanhempien vastauksissa vanhemmuuden tukeminen näyttäytyi pienemmässä roolissa kuin kasvattajien vastauksissa. Vanhemmat kuitenkin kokivat yksiselitteisesti, että tukea vanhemmuuteen olisi saatavilla kasvattajayhteisöltä, jos he sitä tarvitsevat.

Vanhempien osallisuus päivähoiton toiminnan suunnittelussa on kasvatuskumppanuuden osa-alue, joka ei toteudu varhaiskasvatuksessa yhtä laaja-alaisena kuin millaisena sen tavoitteet linjataan Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Tutkimustulokset vahvistavat tätä pohdintaa. Vanhemmilla ei aina ole tietoa vaikuttamismahdollisuuksistaan, mutta toisaalta vanhempien resurssit osallistumiseen arkikiireiden keskellä ovat rajalliset. Tutkimustulokset osoittavat, että myöskään kasvattajat eivät tavoittele vanhempien yltiömäistä osallistamista varhaiskasvatukseen.

Vanhempien näkökulmia ja toiveita kuitenkin kuullaan ja heitä pyritään osallistamaan päiväkodin toimintaan mahdollisuuksien mukaan yhteisen toiminnan merkeissä teemailloissa sekä vanhempainilloissa. Kasvattajat toivovat vanhempia enemmän mukaan päiväkodin arjen toimintaan tutustumaan ja tällaista toimintaa kannattaa kehittää kasvatuskumppanuuden syventämisen kannalta.

Opinnäytetyössään Kasvatuskumppanuus kasvattajien ja vanhempien näkökulmasta Susanna Seppälä (2010) on saanut osittain samansuuntaisia tutkimustuloksia vanhempien osallisuudesta. Kasvattajat toivoivat vanhempia enemmän mukaan tutustumaan päivähoidon arkeen ja kiinnostumaan lapsen päivästä. Kasvattajat korostivat päiväkodin yhteisten tapahtumien merkitystä lapselle ja hänen kokemuksilleen. Anjalan päiväkodissa saaduista tutkimustuloksista selviää, että vanhemmat ovat kokonaisvaltaisesti olleet tyytyväisiä lapsiryhmän toimintaan ja päiväkodin yhteisiin tapahtumiin, joissa vanhempien osallisuutta pyritään lisäämään. Seppälän tutkimustulokset poikkeavat tämän opinnäytetyön tuloksista siten, että merkittävän osa haastateltavista vanhemmista toivoi enemmän osallistavaa toimintaa sekä vaikuttamismahdollisuuksia. (Seppälä 2012, 34 – 37.) Anjalan päiväkodissa vanhempien haastatteluvastaukset kuvastivat voimakkaammin tyytyväisyyttä, vaikka vanhempien osallisuudesta toivottiinkin enemmän tiedotusta.

Tutkimustulokset osoittavat, että kasvattajayhteisön keskinäisellä kasvatuskumppanuudella on tärkeä merkitys. Kasvattajayhteisö toimii yhteistä tavoitetta kohti käyttäen yhdessä sovittuja työmenetelmiä. Työyhteisö tarjoaa kollegiaalista tukea toisilleen kasvatuskumppanuuden toteuttamisessa. Aito dialogisuus, arvostaminen ja kuuleminen ovat kasvattajayhteisön keskinäisen kasvatuskumppanuuden lähtökohtia. Johtamistyö kuuluu osana kasvattajayhteisön keskinäiseen kasvatusyhteistyöhön. Esimiehellä on mahdollisuus vaikuttaa kasvatuskumppanuuden rakentamiseen edellytyksiin sekä tarjota kasvattajayhteisölle tukea pedagogisen johtajuuden myötä.

Tutkimukseni toisena tavoitteena on kasvatuskumppanuutta tukevien menetelmien merkitysten vahvistaminen. Anjalan päiväkodissa käytössä olevat kasvatuskumppanuutta tukevat menetelmät ovat aloituskeskustelu ja tutustumiskäynnit, kotikäynnit, vastuukasvattajuus, lapsen vasu-keskustelut, päivittäiset kohtaamiset ja keskustelut, vanhempainillat sekä toiminnalliset teema-illat.

Sekä kasvattajien että vanhempien haastatteluista selviää, että vastuukasvattaja-menettelmä on vaihtelevalla painotuksella käytössä Anjalan päiväkodin toimipisteissä. Osassa toimipisteistä vastuukasvattaja-järjestelmää korostetaan ja osissa menettelmä on tietoisesti jätetty vähemmälle osalle arjen työkäytännöissä. Menettelmän painotus on riippuvainen työyhteisön arvonäkemyksistä, lapsiryhmästä, lasten ikäjakaumasta ja tarpeista sekä työympäristön mahdollisuuksista. Vastuukasvattaja-järjestelmä on todettu erittäin toimivaksi menettelmäksi kasvatuskumppanuuden tukemiseksi sekä lapsen kasvun ja kehityksen tukemisen välineenä. Tämä todetaan muun muassa aikaisemmin esitellyssä Purtsasen (2010) opinnäytetyössä Omahoitajuus päiväkodissa. Kasvattajayhteisössä kannattaa yhdessä pohtia, kuinka vastuukasvattaja-menettelmää voitaisiin enemmän hyödyntää kumppanuuden toteutumisessa ja kuinka se tukisi parhaiten päivähoidon arkea. Vastuukasvattaja-menettelmän toimivuus perustuu yhteisiin sopimuksiin ja kasvatuskäytäntöihin, jolloin koko kasvattajayhteisön on nähtävä menettelmän hyödyllisyys ja arvo. Anjalan päivähoidon toimintasuunnitelmassa 2012 – 2013 kasvattajayhteisö on sitoutunut vastuukasvattaja-malliin yhtenä osana kasvatuskumppanuuden tavoitetta ja siten sen kehittäminen yhtenäisenä ja toimivana työkäytäntönä olisi varmasti hyödyllistä.

Vasu-keskusteluiden merkitys voidaan havaita tutkimustulosten perusteella tärkeäksi kasvatuskumppanuuden rakentumisessa. Vasu-keskusteluiden merkitys korostui niin kasvattajien puheenvuoroissa kuin vanhempienkin kokemuksissa. Lapsen vasu-keskusteluissa muodostetaan yhteistä kuvaa lapsesta, lapsen kasvusta ja oppimisen tavoitteista. Tutkimustulosten mukaan kasvattajat korostavat kotikäynnin tärkeää merkitystä vasu-keskusteluiden ympäristönä, kun taas vanhemmat eivät kokeneet tätä yhtä arvokkaana. Vasu-keskusteluissa syvennetään niitä keskustelunaiheita lapsesta ja kasvatusyhteistyöstä, joita päivittäisissä kohtaamisissa alustetaan. Kasvatuskumppanuuden toteutumisessa päivittäiset kohtaamiset nousivat merkityksellisimpään rooliin tutkimustuloksissa. Avoimuus, dialogisuus, molemminpuolinen arvostus, vanhemmuuden arvostaminen ja kuuleminen korostuivat kasvatuskumppanuutta ohjaavina periaatteina. Haastatteluista nousseiden kokemusten mukaan voidaan todeta, että näihin kasvatuskumppanuuden periaatteisiin pyritään vuorovaikutussuhteissa ja ne toteutuvat Anjalan päiväkodissa.

Anna Leino on pro gradu -tutkielmassaan Kasvatuskumppanuus päiväkodissa (2006) saanut samankaltaisia tutkimustuloksia teemahaastattelumenettelmällä, jossa kasvatta-

jat painottavat vanhempien arkipäivän kohtaamisten merkitystä kasvatuskumppanuudessa. Myönteiset kokemukset kasvatuskumppanuuden menetelmistä ovat merkittäviä, mutta yhtä tärkeitä ovat kokemukset kumppanuuden ilmapiiristä sekä vanhempien kohtaamisista. Tutkimuksen mukaan pienissä arkipäivän kohtaamisissa luodaan vanhemmille kuva päivähoidosta ja päiväkodin kasvattajien suhtautumisesta lapseen. Kunnioittavasta kohtaamisesta syntyvät luottamuksen kokemukset ja tällaisia kokemuksia painotetaan myös tutkimustuloksissa Anjalan päiväkodissa. (Leino 2006, 116 – 117.)

Sekä vanhempien että kasvattajien haastatteluissa nousi esille tiedottaminen ja sen kehitystarpeet. Kasvattajat kokevat tiedottamisen kasvattajayhteisön kesken haasteena ja vanhemmat painottavat tämän saman käytännön merkitystä. Tutkimustuloksista ilmenee, että kasvattajayhteisön keskinäisellä tiedonvaihdolla ja tietojen tarkalla kirjaamisella, jotta jokainen kasvattajayhteisön jäsen voi olla tietoisista asioista, voidaan vaikuttaa myönteisesti kasvatuskumppanuuden toteutumiseen. Tiedonkulun ansiolla varmistetaan lasten turvallisuutta hoitopäivän aikana, luottamusta ja välittämisen kulttuuria.

8 POHDINTA

Tutkimukseni tutkimustulokset perustuvat Anjalan päivähoiton asiakasperheiden ja kasvattajien näkemyksiin, mutta tuloksissa voidaan havaita yleistettäviä piirteitä. Opinnäytetyön teoreettinen tausta pohjautuu tutkittuun tietoon kasvatuskumppanuudesta ja sen pohjalta laaditun haastattelun tuloksia voidaan verrata myös muiden varhaiskasvatyüksiköiden kasvatusyhteistyöhön, sillä samoja kasvatuskumppanuutta tukevia menetelmiä on käytössä laajasti muissakin päivähoitoyksiköissä.

Opinnäytetyön jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tutkia, kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu Anjalan päiväkodin pienten alle kolmevuotiaiden lasten ryhmässä ja millaisia eroavaisuuksia kasvatusyhteistyön käytännöissä voidaan havaita. Toisena jatkotutkimuksena tämä sama haastattelu voitaisiin uusina toimintakauden 2012 – 2013 lopussa, jolloin eri toimintakausien tuloksia voitaisiin verrata keskenään.

Opinnäytetyön nimi ”Kyllähän siinä paistaa se välittäminen...” on lainaus yhden vanhemman haastattelusta. Halusin opinnäytetyöni nimeksi sellaisen otsikon, joka on persoonallinen, erottuva ja houkuttelee tutustumaan tutkimukseen. Otsikosta välittyy lu-

kijalle Anjalan päiväkodissa toteutuvan kasvatuskumppanuuden ydintä, ja se kiteyttää mielestäni olennaisen tutkimuksen aiheesta ja tutkimustuloksista, sillä arkipäivän kohtaamisissa välittyy juuri se välittäminen.

Tutkimuksen myötä kasvatuskumppanuuden syvälinen käsittely ja aiheeseen perehtyminen on täydentänyt ammatillista osaamistani lastentarhanopettajana. Kasvatuskumppanuus on lastentarhanopettajan ammattiosaamisen ydintä, johon olen opinnäytetyöni ansiosta päässyt erityisellä tavalla syventymään. Sosionomin näkökulma päiväkodissa painottuu perheeseen ja lapsen kasvatuksen kokonaisvaltaiseen tukemiseen. Kasvatustyömme lasten parissa perustuu aina teorian tietoon lapsen kehityksestä, kasvun ja oppimisen tukemisesta sekä hyvästä kasvatuskumppanuudesta. Opinnäytetyöni myötä näen kasvatuskumppanuuden toteutuvan työotteessani. Tutkimuksesta saadun tiedon avulla voin tavoitella hyvää kasvatuskumppanuussuhdetta ja toteuttaa sitä toiminnassani. Kasvatuskumppanuutta toteutetaan lapsen edun mukaisesti, jota tämän tutkimuksen tulokset myös tukevat. Kasvattajayhteisössä työotteen ja ammatillisen asennoitumisen mallintamisella on tärkeä merkitys koko työtiimin työotteeseen ja tätä kasvatuskumppanuuden mallintamista aion työssäni noudattaa.

Kokonaisuudessaan olen tyytyväinen opinnäytetyöprosessiin ja tekemääni tutkimukseen. Tämä tutkimus oli ensimmäinen laaja-alaisempi tutkimus, jonka olen toteuttanut ja sen on antanut minulle uusia näkökulmia tutkimuksen toteuttamisesta ja sen haasteista. Olen työskennellyt määrätietoisesti tavoitteitani kohti ja työssä olen pyrkinyt käyttämään hyödykseni osaamistani varhaiskasvatukseen ammatillisena sekä osoittamaan sen. Työskentelyssäni olen tavoitellut tutkimuksen luotettavuutta. Mielestäni opinnäytetyö kokonaisuudessaan vastaa Anjalan päiväkodin asettamia tutkimustavoitteita ja toivon, että tutkimuksesta olisi hyötyä kasvatuskumppanuuden toteuttamisen pohdinnassa sekä kumppanuuden syventämisessä.

LÄHTEET

Alasuutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus. Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoitossa. Tallinna: Vastapaino.

Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Karila, K., Nummenmaa A. & Rasku-Puttonen, H. 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Anjalan päiväkodin esiopetussuunnitelma. 2012. Kouvola: Anjalan päiväkot.

Anjalan päiväkot. Anjalan päiväkodin kotisivut. Saatavissa:

<http://www.kouvola.fi/index/lapsiperheelle/palvelutlapsiperheelle/paivahoito/paivakotienkotisivut/anjalanpaivakoti.html>. [Viitattu 12.9.2012].

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Heinämäki, L. 2004. Erityinen tuki varhaiskasvatuksessa. Erityispäivähoito – lapsen mahdollisuus. Stakes. Oppaita 58. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Helenius, A., Karila, K., Munter, H., Mäntynen, P. & Siren-Tiusanen H. 2002. Pienet päivähoitossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. 1.–2. painos. Juva: WSOY.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Karila, K. 2005. Vanhempien ja päivähoiton henkilöstön keskustelut kasvatuskumppanuuden areenoina. Artikkeleita: Kasvatus 4/2005, s. 285 – 298.

Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes. Oppaita 63. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kaskela, M. & Kronqvist, E. 2007. Niin ainutlaatuinen. Näkökulmia lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena. Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Kristeri, I. 1999. Näe minut. Vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Osuuskunta Vastapaino Gummerus Kirjapaino Oy.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.

Leino, A. 2006. Kasvatuskumppanuus päiväkodissa – vanhempien ja lastentarhanopettajien näkemyksiä ja kokemuksia lapsikohtaisista hoito- ja kasvatussuunnitelma-keskusteluista. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Liimola, A. Lastentarhanopettajanliiton puheenjohtaja. TV-haastattelu 1.10.2012. Päivähoidon ja kuntapolitiikan teemalähetys. Helsinki: Huomenta Suomi MTV3.

Liukku, M. 2009. Vanhemmuuden tukeminen päivähoidossa. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Lyytinen, H., Lyytinen, P. & Korkiakangas M. 1998. Kehitys kontekstissään. Näkökulmia kehityspsykologiaan. Porvoo: WSOY.

Määttä, P. 2001. Perhe asiantuntijana. Erityiskasvatuksen ja kuntoutuksen käytännöt. 2. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Nummela, L. Anjalan päiväkodin johtaja. Haastattelu 25.5.2012. Kouvola: Anjalan päiväkotit.

Paavola, A. & Taina, S. 2011. Kasvatuskumppanuuden toteutuminen Jokelan ja Nurmilinnun päiväkotien alle kolmevuotiaiden lasten ryhmissä. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Purtanen, E. 2010. Omahoitajuus päiväkodissa. Opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavissa:

<http://www.fsd.uta.fi/metodit/metodit/kvali/index.html>. [Viitattu 22.9.2012].

Seppälä, S. 2010. Kasvatuskumppanuus kasvattajien ja vanhempien näkökulmasta. Opinnäytetyö. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu.

Sinkkonen, J. 2003. Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Vantaa: WSOY.

Toimintasuunnitelma 2012 – 2013. 10.9.2012. Anjalan päiväkodin johtaja Leena Nummela & Anjalan päivähoiton kasvattajayhteisö. Kouvola: Anjalan päiväkoti.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6., uudistettu painos. Livonia Print Latvia: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. 2002. Julkaisuja 2002:9. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö.

Varhaiskasvatuksen asiakasperheille –esite. 1.8.2011. Kouvolan kaupunki. Sivistyspalvelut. Lasten ja nuorten palvelut. Varhaiskasvatus.

Varhaiskasvatuksen palvelualueet. 25.11.2010. Kouvolan kaupungin Internet-sivut. Saatavissa:
<http://www5.kouvola.fi/palvelut/paivahoito/varhaiskasvatuksenpalvelualueet.html>
[Viitattu 12.9.2012].

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kouvolan kaupunki
Sivistyksen toimiala
Varhaiskasvatuspäällikkö

Viranhaltijapäätös
Yleinen päätös
24.08.2011 15 §

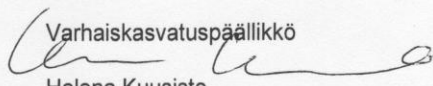
Tutkimuslupa / Stam

Selostus asiasta Kymenlaakson ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelmassa sosionomiksi opiskelevan Heidi Stamin opintoihin liittyy opinnäytetyön tekeminen. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää miten kasvatuskumppannusto-
teutuu Anjalan päiväkodissa ja miten varhaiskasvatussuunnitelma toimii kas-
vatuskumppanuuden syventämisessä. Tutkimus toetetetaan lastentarhan-
opettajien ja vanhempien teemahaastatteluin.

Päätös Myönnän tutkimusluvan sosionomiopiskelija (KyAMK) Heidi Stamille. Aihe:
kasvatuskumppanuus Anjalan päiväkodissa

Päätöksen perustelu Varhaiskasvatus saa käyttöönsä tutkimustulokset.

Päätösvallan peruste Kouvolan kaupungin hallintosäännön 3 §:n mukainen päätösvallan delegoin-
ti.

Varhaiskasvatuspäällikkö
Helena Kuusisto
Kustaa III tie 10
45370 Valkeala
ph. 020 615 7224

Jakelu:
Heidi Stam
Anjalan päiväkot

Hei hyvä vanhempi!

Teen opinnäytetyönäni tutkimusta Anjalan päiväkodissa toteutuvasta kasvatuskumppanuudesta. Olen kolmannen vuoden sosionomi-opiskelija Kymenlaakson ammattikorkeakoulusta. Tutkimuksessani haastattelen niin vanhempia kuin lastentarhanopettajia heidän näkemyksistään, kuinka kasvatuskumppanuus toteutuu päiväkodin arjessa. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan päiväkodin henkilökunnan ja lasten vanhempien tavoitteellista yhteistyötä, jota toteutetaan päiväkodin arjessa.

Haluaisin kuulla Teidän kokemuksistanne kasvatuskumppanuuteen liittyen. Haastatteluun pyydetty vanhemmat ovat valikoituneet sattumanvaraisen arvonnän perusteella. Haastattelu voidaan toteuttaa päiväkodin tiloissa esimerkiksi tuodessa tai hakiessa lastanne sovittuna ajankohtana. Haastattelu vie aikaa noin puoli tuntia. Haastattelu toteutetaan keskustellen kysymysten pohjalta. Toimitan kysymykset ennen haastattelua luettavaksi, jotta voitte varautua keskusteltaviin aihealueisiin. Olen vaitiolovelvollinen.

Toivon, että haastattelun ajankohta löytyisi viikoilta 24 tai 25. Voitte ehdottaa teille sopivaa ajankohtaa tämän ilmoituksen alaosassa. Vahvistan sopivan haastatteluajankohdan viestillä, joka löytyy lapsenne eteisen lokerosta tai päiväkodin henkilökunnan kautta.

Yhteistyöterveisin,

Heidi Stam

Kymenlaakson ammattikorkeakoulu

Palautathan tämän kyselyn päiväkodin henkilökunnalle mahdollisimman pian, viimeistään tiistaina 12.6.2012.

-
- Lapseni päiväkoti on Vaniljatalo
- Punainen Tupa, 5-vuotiaiden ryhmä
- Tuulenpesä
- Osallistun haastatteluun,
sopiva ajankohta olisi: _____
- En halua osallistua haastatteluun

HAASTATTELU / KASVATTAJAT

KASVATUSKUMPPANUUS

Haastattelussa saatua materiaalia käytän tutkimuksessani tutkimustietona. Olen vai-
tiolovelvollinen, joten yksittäiset mielipiteet eivät tule julki. Tutkimuksessani haastat-
teluista saatu tieto kootaan yhtenäiseksi tutkimustulokseksi, joten siinä eivät näy tun-
nistettavasti yksittäiset vastaukset.

Tutkimuskysymykset:

- Millaisia kasvatuskumppanuutta tukevia varhaiskasvatuksen työmenetelmiä ja käytäntöjä Anjalan päiväkodissa käytetään?
- Kuinka kasvatuskumppanuutta voidaan syventää tai kehittää?

TEEMA 1. Päivähoidossa kasvatuskumppanuuteen liittyvien käytäntöjen näkyväksi tuominen.

- Millaiset päivähoidon käytännöt tukevat kasvatuskumppanuutta?
Onko päiväkodissanne / lapsiryhmässänne käytössä työmenetelmiä tai käytän-
töjä, joilla tuetaan kasvatuskumppanuutta? Jos on, niin mitä nämä ovat?
- Millaiset tekijät ovat tärkeimpiä luottamuksellisen kasvatuskumppanuussuh-
teen kannalta?
- Onko teillä käytössänne jokin tietty työote, jolla tuette kasvatuskumppanuutta?
- Millainen merkitys on yksittäisellä työntekijällä ja hänen työotteellaan kasva-
tuskumppanuuden tukemisessa? Entä millainen merkitys työyhteisöllä on kas-
vatuskumppanuuden tukemisessa?
- **Vanhemmuuden tukeminen** kuuluu tärkeänä osana kasvatuskumppanuuteen.
Millä tavoin vanhemmuuden tukeminen huomioidaan työotteessa? (mm. van-
hempien kohtaaminen)

TEEMA 2. Jo olemassa olevien kasvatuskumppanuutta edistävien käytäntöjen ja niiden merkityksen vahvistaminen.

- Onko kasvatuskumppanuuden tukeminen ylipäänsä tärkeää? Jos on, niin miksi on?
- Kuinka kasvatuskumppanuutta aletaan rakentaa uuden lapsen aloittaessa päivähoiton? Millä tavoin vanhemman toiveet lapsen hoitoon liittyen otetaan huomioon?
- Millainen merkitys **Vasu-keskusteluilla** on kasvatuskumppanuuden tukemiseen?

Onko ympäristöllä merkitystä? (tapaaminen päiväkodilla tai kotikäynnillä)

- Millainen merkitys **vastuukasvattaja**(/omahoitaja)-järjestelmällä on kasvatuskumppanuuden tukemiseen? Millä tavoin pyrit työskentelemään vastuukasvattajana kasvatuskumppanuuden edistämiseksi?
- Kasvatuskumppanuuteen kuuluu yhtenä osana myös vanhempien **osallisuus**. Osallisuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa sitä, että vanhemmilla on halutesaan mahdollisuus vaikuttaa päiväkodin ja lapsiryhmän hoito- ja kasvatustoimintaan sekä vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnittelun sisältöön. Millä tavoin tämä tavoite toteutuu ja millä tavoin vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa voidaan edistää? Millainen merkitys osallisuudella on kasvatuskumppanuuteen?

TEEMA 3. Kasvatuskumppanuutta edistäviä uusia toimintatapoja ja kasvatuskumppanuuden kehittäminen.

- Arvioi, kuinka toimivana mielestäsi kasvatuskumppanuus ja sen tukemiseen tavoittelevat menetelmät ja käytännöt toteutuvat tällä hetkellä päiväkodissanne?
- Millaiset tilanteet tai käytännöt voivat **haitata tai olla esteenä** kasvatuskumppanuuden rakentumiselle ja syventymiselle?
- Millaisia **kehitysehdotuksia** sinulla olisi, joiden avulla kasvatuskumppanuutta voitaisiin syventää? (kasvatuskumppanuus yleisellä tasolla / arkipäivän tilanteet kasvatuskumppanuuden kannalta?)

HAASTATTELU / VANHEMMAT

KASVATUSKUMPPANUUS

Haastattelussa saatua materiaalia käytän tutkimuksessani tutkimustietona. Olen vai-
tiolovelvollinen, joten yksittäiset mielipiteet eivät tule julki. Tutkimuksessani haastat-
teluista saatu tieto kootaan yhtenäiseksi tutkimustulokseksi, joten siinä eivät näy tun-
nistettavasti yksittäiset vastaukset.

Tutkimuskysymykset:

- Millaisia kasvatuskumppanuutta tukevia varhaiskasvatuksen työmenetelmiä ja käytäntöjä Anjalan päiväkodissa käytetään?
- Kuinka kasvatuskumppanuutta voidaan syventää tai kehittää?

TEEMA 1. Päivähoidossa kasvatuskumppanuuteen liittyvien käytäntöjen näkyväksi tuominen.

- Mitä mielestäsi kasvatuskumppanuus tarkoittaa tai merkitsee?
- Millaisena koet kasvatuskumppanuussuhteen? (mm. yhteistyö, päivähoidon henkilökunnan kohtaaminen yms.)

Millaiset tekijät ovat tärkeitä yhteistyön/kasvatuskumppanuuden kannalta?

Onko kasvatuskumppanuus mielestäsi tärkeää?

- Millä tavoin olet saanut tukea päivähoidon kasvattajilta **omaan vanhemmuuteesi**? Oletko saanut apua tai tukea, jos olet sellaista kaivannut?

TEEMA 2. Jo olemassa olevien kasvatuskumppanuutta edistävien käytäntöjen ja niiden merkityksen vahvistaminen.

- Millaiset arjen käytännöt tukevat kasvatuskumppanuutta?
- Saatko riittävästi tietoa lapsesi päivän toiminnasta ja kuulumisista hakiessasi lastasi päivähoidosta? Kulkeeko tiedotus päivähoidon ja kodin välillä mielestäsi riittävän hyvin?

- Millaisena koet **kielen sekä termit**, joita päivähoidon henkilökunta käyttää kertoessaan päivän kulusta ja lapseesi liittyvistä asioista? Onko kieli tarpeeksi selkeää ja termit ymmärrettäviä?
- Millainen merkitys **Vasu-keskusteluilla** eli lapsen henkilökohtaisella varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelulla on kasvatuskumppanuuteen?

Onko ympäristöllä mielestäsi vaikutusta? (tapaaminen päiväkodilla tai kotikäynnillä)
- Millainen merkitys **vastuukasvattaja**(/omahoitaja)-järjestelmällä on kasvatuskumppanuuteen? Onko vastuukasvattajaan kehittynyt syvempi kasvatuskumppanuussuhde kuin muihin kasvattajiin?
- Vanhempi on aina oman lapsensa paras tuntija. Millä tavoin omaa tietämystäsi ja toiveitasi lapsesi suhteen on kuunneltu ja otettu huomioon? Onko tämä ollut riittävää? (lapsen tuntemus, hoitorutiinit, toiveet hoidosta yms.)
- Millaisena koit lapsesi päivähoidon aloittamisen kasvatuskumppanuuden näkökulmasta? Millaisia odotuksia sinulla oli (tai on) yhteistyön/kasvatuskumppanuuden suhteen?
- Kasvatuskumppanuuteen kuuluu yhtenä osana myös vanhempien **osallisuus**. Osallisuus varhaiskasvatuksessa tarkoittaa sitä, että vanhemmilla on halutesaan mahdollisuus vaikuttaa päiväkodin ja lapsiryhmän hoito- ja kasvatustoimintaan sekä vaikuttaa varhaiskasvatuksen suunnittelun sisältöön. Oletko mielestäsi saanut riittävästi mahdollisuuksia vaikuttaa ja olla osallisena päiväkodin varhaiskasvatukseen? Millainen merkitys osallisuudella on kasvatuskumppanuuteen?

TEEMA 3. Kasvatuskumppanuutta edistäviä uusia toimintatapoja ja kasvatuskumppanuuden kehittäminen.

- Arvioi, kuinka toimivana mielestäsi kasvatuskumppanuus ja sitä tukevat käytännöt toteutuvat tällä hetkellä päiväkodin arjessa?
- Onko sinulla **toiveita** tai **kehitysehdotuksia** kasvatuskumppanuuden suhteen? (kasvatuskumppanuus yleisellä tasolla / arkipäivän tilanteet sekä käytännöt)

Millaisia asioita toivoisit päiväkodin kasvatushenkilökunnan huomioivan lapsesi hoidossa? Mitä toivot kasvatuskumppanuussuhteelta?